

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตจังหวัดชัยนาท

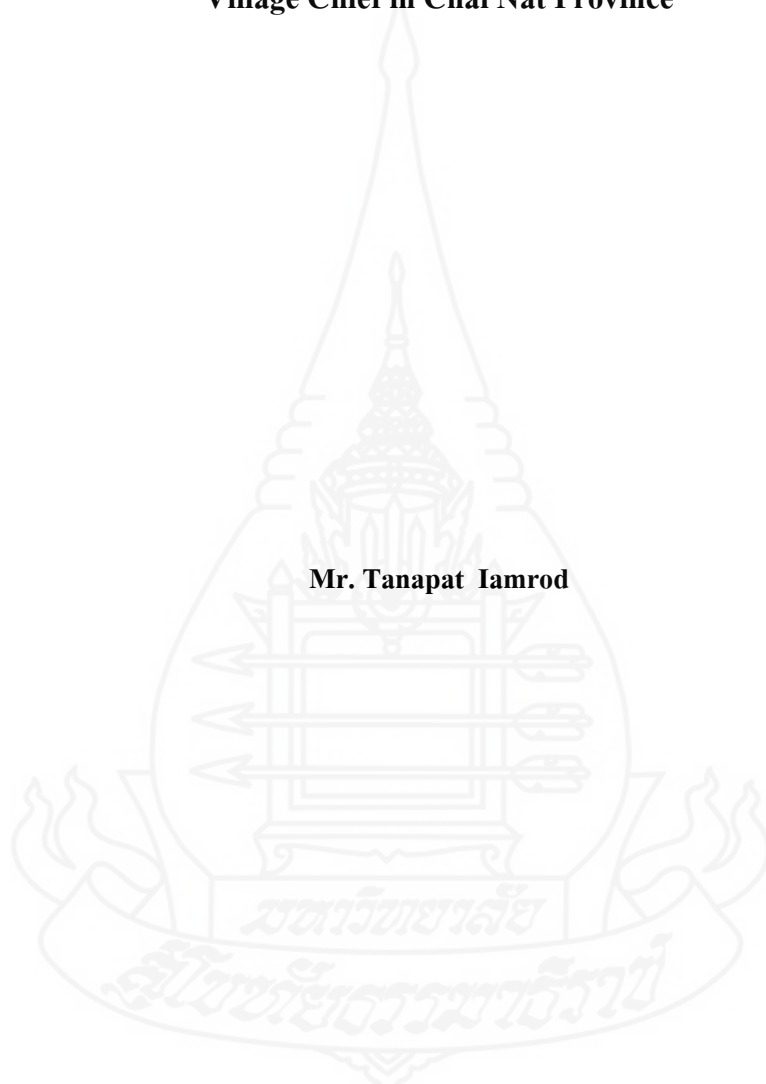
นายชนภัทร เอี่ยมรอด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Performance Effectiveness of Sub-district Headman and
Village Chief in Chai Nat Province**

Mr. Tanapat Iamrod

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

ชื่อวิทยานิพนธ์ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตจังหวัดชัยนาท
ผู้วิจัย นายธนภัทร เอี่ยมมรود รหัสนักศึกษา 2533005100 ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ปภาวดี มนตรีวัต (2) รองศาสตราจารย์ ดร. จีระ ประทีป
ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) ศึกษาจุดเด่นจุดด้อยและเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรได้แก่ตัวแทนหมู่บ้าน จำนวน 499 หมู่บ้าน/คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 223 หมู่บ้าน/คน คำนวณมาจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ สุ่มตัวอย่างแบบโควต้า เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมาก โดย ด้านบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (2) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ที่มีเพศ การศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และเขตการปกครองที่อาศัยอยู่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน (3) จุดเด่นในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านคือ ราษฎรให้ความไว้วางใจเพราะเป็นคนในพื้นที่ ส่วนจุดด้อยคือ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ค่อนข้างช้า ข้อเสนอแนะสำคัญคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด ศึกษาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น และการส่งเสริมอาชีพ ควบคุมทุกข์สุขของราษฎรในเขตปกครองของตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดชัยนาท

Thesis title: Performance Effectiveness of Sub-district Headman and Village Chief in Chai Nat Province

Researcher: Mr. Tanapat Iamrod; **ID:** 2533005100; **Degree:** Master of Public Administration; **Thesis advisors:** (1) Papavadee Montriwat, Associate Professor; (2) Dr. Chira Prateep, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

This research aimed to (1) study performance effectiveness of the sub-district headman and the village chief of Chai Nat Province, (2) compare the people's opinions on performance effectiveness of sub-district headman and village chief of Chai Nat Province, classified by personal factors, and (3) study the strength and weakness as well as recommendations to enhance performance effectiveness of sub-district headman and the village chief of Chai Nat Province.

This study was a survey research. Population consisted of 499 villages' representatives, from which 223 samples were obtained via Taro Yamane calculation. Instrument used was questionnaire. Quota random sampling was applied. Statistical tools employed were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

Research results revealed that (1) people's opinions on performance effectiveness of sub-district headman and village chief of Chai Nat Province were in high level, with the highest mean on the aspect of general administration, and the lowest mean on performance according to laws and regulations concerned (2) when compared the opinions, differences were found at 0.05 level of statistical significance among opinions of those with different ages, careers, and monthly income, while no differences were found among opinions of those with different gender, education, duration of living in the area, and administrative district (3) strength of sub-district headman and village chief, according to the local view, was they were trustworthy; weakness was their slow action on solving local problems; major recommendations were: they should perform strictly with rules and regulations, enhance their own knowledge on area development and career promotion of the locals, and take care of the people in their administrative district with honesty ; moreover, they should act as role model to the people by performing in accordance with Good Governance principles.

Keywords: Performance Effectiveness, Sub-district Headman, Village Chief, Chai Nat Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจาก รองศาสตราจารย์ปภาวดี มนต์รีวัต อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ คุณสถาพร ทองไทย, คุณวิริยญา แสงสร, และคุณจิราพร แก้ววานิช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการตรวจเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและขอขอบคุณ เพื่อนนักศึกษา ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ความมีคุณค่าและประโยชน์อันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่ บิดามารดา พี่ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ธนภัทร เอี่ยมรอด

พฤศจิกายน 2556

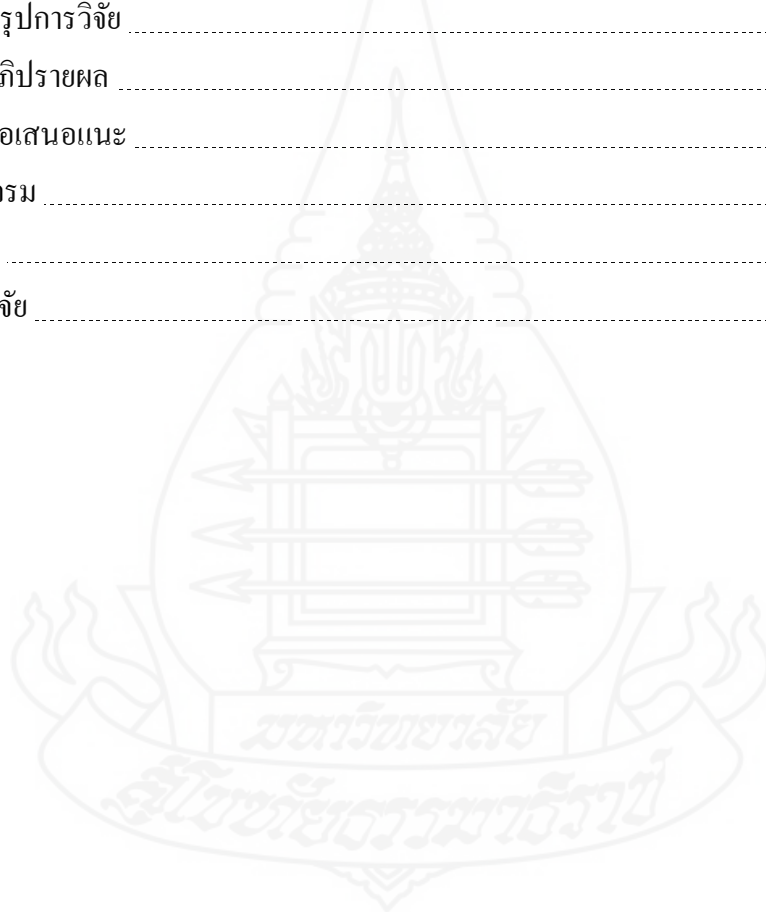

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับประสิทธิผล	8
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน	10
การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	18
ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดชัยนาท	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	60
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	64
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	67
ตอนที่ 2 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	70

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	85
ตอนที่ 4 จุดเด่นและจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	90
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	91
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
สรุปการวิจัย	93
อภิปรายผล	100
ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	110
ประวัติผู้วิจัย	120

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนรวมหมู่บ้านทั้งหมดในจังหวัดชัยนาทแบ่งตามอำเภอ	56
ตารางที่ 3.1 ตัวแทนหมู่บ้าน	61
ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	67
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	67
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา	68
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	68
ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	69
ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	69
ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเขตปกครองที่อาศัยอยู่	70
ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านการ บริหารทั่วไป ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล	70
ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด รวม 10 ด้าน	71
ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการปกครอง	72
ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านรักษาความสงบเรียบร้อย	73
ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	73
ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการส่งเสริมอาชีพ	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.14	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการดูแลป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร	75
ตารางที่ 4.15	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านบริการประชาชน	75
ตารางที่ 4.16	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการทะเบียน	76
ตารางที่ 4.17	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านกิจการสาธารณะประโยชน์	77
ตารางที่ 4.18	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านคดีอาญา	77
ตารางที่ 4.19	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ	78
ตารางที่ 4.20	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป	79
ตารางที่ 4.21	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล	80
ตารางที่ 4.22	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักนิติธรรม	80
ตารางที่ 4.23	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความโปร่งใส	81
ตารางที่ 4.24	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักการมีส่วนร่วม	82
ตารางที่ 4.25	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้	83

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความคุ้มค่า.....	83
ตารางที่ 4.27 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักคุณธรรม	84
ตารางที่ 4.28 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเพศ	85
ตารางที่ 4.29 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ	85
ตารางที่ 4.30 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ	86
ตารางที่ 4.31 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามการศึกษา	86
ตารางที่ 4.32 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอาชีพ	87
ตารางที่ 4.33 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอาชีพ	87
ตารางที่ 4.34 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	88
ตารางที่ 4.35 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	88
ตารางที่ 4.36 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	89
ตารางที่ 4.37 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเขตการปกครองที่อาศัยอยู่	89
ตารางที่ 4.38 แสดงจำนวนและร้อยละของจุดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ..	90
ตารางที่ 4.39 แสดงจำนวนและร้อยละของจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ..	90
ตารางที่ 4.40 แสดงจำนวนประเด็นปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน.....	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.41 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน 92

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	หน้า
		4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองท้องถิ่น ได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองในระดับ หมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะ ทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็น หน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือก ผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมา จึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่างๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นมาบังคับใช้แทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

หน้าที่และอำนาจของกำนัน ที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน) ได้แก่

บรรดาการจะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้นให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายที่ดี หรือการที่จะรับกิจสุข ทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ และที่จะรับ ข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะจัดการตามพระราชกำหนด กฎหมาย เช่น การตรวจและนำเก็บภาษีอากร ในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้จะอยู่ในหน้าที่ของ กำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้นและแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะนี้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย

ซึ่งอาศัยตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมอันเป็นกฎหมายแม่บทของการปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯ มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตตำบล หมู่บ้านของตน ตามที่เรียก

กันว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” หน้าที่และอำนาจในทางปกครองดังกล่าวได้แก่ หน้าที่ซึ่งแจ้งข้อราชการให้ประชาชนทราบ หน้าที่ควบคุมลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต้องระพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ (หน้าที่ในการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของประชาชนด้วย) นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนประชาชน ตลอดจนทำตัวเป็นตัวอย่างตามที่ทางราชการแนะนำ เป็นต้น

การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล โดยเป็นกลไกที่สำคัญมากในการบริหารราชการแผ่นดิน (กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย 2550:117) ดังต่อไปนี้

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลืองานราชการ โดยเป็นผู้นำนโยบายของรัฐ กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ไปปฏิบัติให้บังเกิดผล ในระดับท้องที่ ผ่านอำเภอ ส่วนราชการต่างๆ

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหลายประการ รวมถึงการมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายหลายฉบับ เช่น พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 พ.ร.บ.รับราชการทหาร พ.ศ. 2497, พ.ร.บ.ว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. 2484, พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, เป็นต้น และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน ปราบปรามการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ด้วย

3. ปฏิบัติหน้าที่ในการประสานระหว่างราษฎรในหมู่บ้าน ตำบล กับทางราชการ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในพื้นที่

4. ปฏิบัติหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทตามกฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งพาณิชย์ รวมทั้งจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในระดับพื้นที่ ก่อนที่จะลุกลาม

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการประสานหลอมรวมประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความรัก ความสามัคคี สร้างความเป็นเอกภาพในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล ทำให้ประชาชนในสังคมมีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

อนึ่งสังคมปัจจุบันมองว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นหัวคะแนนของนักการเมืองซึ่งความจริงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของรัฐบาลที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2550:117-118) หากขาดความสำนึกในหน้าที่รับใช้ประชาชนมุ่งแต่แสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ไม่สามารถปฏิบัติราชการตามที่ได้รับมอบหมายจาก กระทรวง ทบวง กรม และระเบียบกฎหมายที่กำหนดให้บังเกิดผลดี และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงก็ไม่สามารถ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ทั้งนี้กำนัน

ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นบุคลากรที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่กล่าวถึงข้างต้น ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ และสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้สำเร็จ ลุล่วง อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือศรัทธาจากประชาชน

โดยเหตุที่ยังไม่มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนมาก่อนเกี่ยวกับประสิทธิผล การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะ ทำการศึกษา ความคิดเห็นของประชาชน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในด้านต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่ แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน) โดยศึกษาเฉพาะประชาชนในเขตจังหวัดชัยนาท เพื่อใช้เป็นแนวทางพิจารณาเพิ่มศักยภาพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ของการบริหารราชการแผ่นดิน อย่างแท้จริง

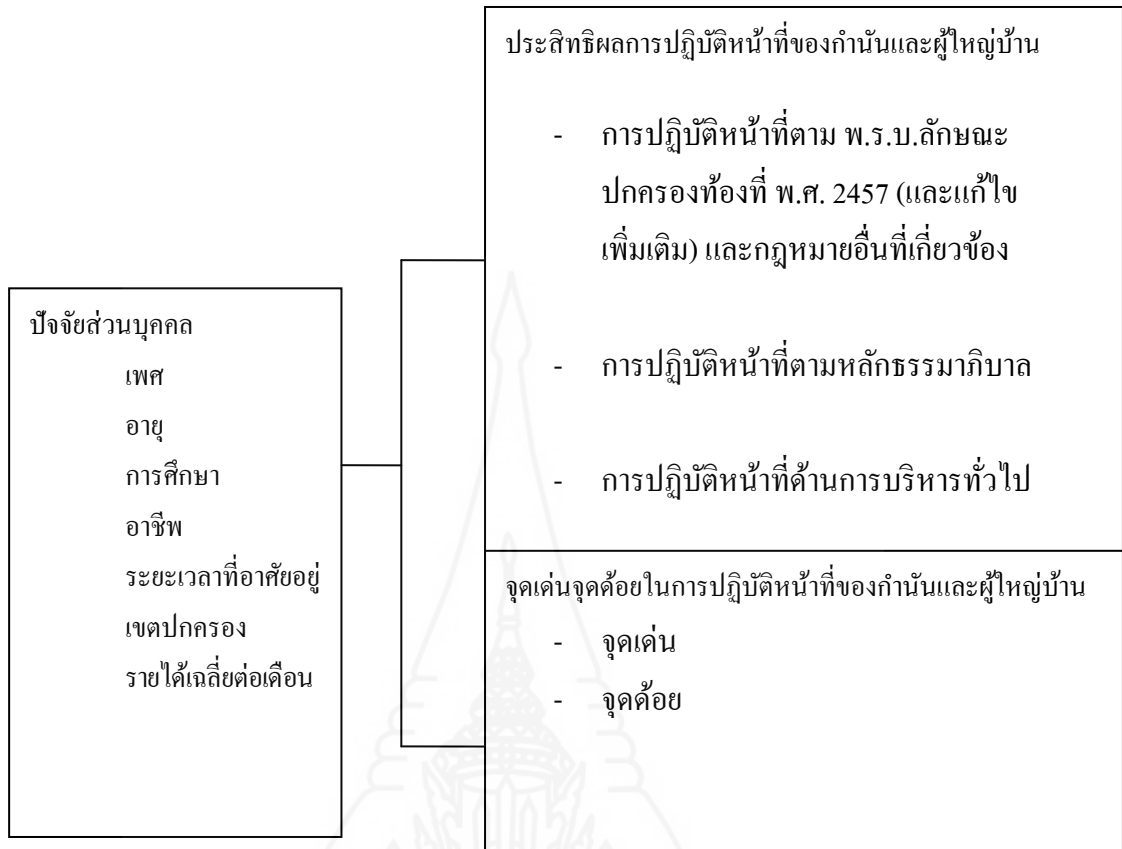
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน จังหวัดชัยนาท
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติ หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาจุดเด่นจุดด้อยและเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมประสิทธิผลในการ ปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และได้้นำการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านตาม พรบ.ลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตจังหวัดชัยนาทตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (แก้ไขเพิ่มเติม) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร, ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ (พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 และระเบียบการสัตว์พาหนะ พ.ศ.2482), ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497, พ.ร.บ. ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 (มาตรา 33), ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507, พ.ร.บ.สงวนและ

คุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535, การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน และการปฏิบัติหน้าที่ด้านบริหารทั่วไป

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ตัวแทนหมู่บ้าน จำนวน 499 หมู่บ้าน/คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 223 คน คำนวณมาจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท เท่านั้น

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ด้านระยะเวลาการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างวันที่ 1 – 31 พฤษภาคม 2556

5. นิยามศัพท์

5.1 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ เขตการปกครองที่อาศัยอยู่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 เขตการปกครอง หมายถึง เทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่

5.3 ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย อันก่อเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพว่าตรงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.4 การปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตาม พรบ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 (แก้ไขเพิ่มเติม) การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล และการปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป

5.4.1 การปฏิบัติหน้าที่ตาม พรบ. ลักษณะปกครองท้องที่ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้ ด้านการปกครอง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร ด้านบริการประชาชน ด้านการทะเบียน ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ด้านคดีอาญา ด้านเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด

5.4.2 การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตาม กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร, กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน, กฎกระทรวงว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว, ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ (พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 และระเบียบการสัตว์

พาหนะ พ.ศ.2482) ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497, ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507

5.4.3 การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ ในที่นี้หมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม

5.4.4 การปฏิบัติหน้าที่ ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ในด้านต่างๆ ในที่นี้หมายถึงการช่วยเหลือใน การจัดงานประเพณีประจำท้องถิ่น ช่วยเหลือประชาชนในการจัดงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ช่วยเหลือนำประชาชนส่งโรงพยาบาลเมื่อประชาชนเจ็บป่วยกะทันหัน หรือได้รับอุบัติเหตุ ช่วยเหลือให้คำแนะนำการติดต่อหน่วยงานราชการ ช่วยเหลือให้ความรู้ในการประกอบอาชีพหลัก ช่วยเหลือส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม

5.5 จุดเด่นจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจนทุกด้าน

5.5.1 จุดเด่น หมายถึง สิ่งที่ประชาชนได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอย่างชัดเจนในด้านที่ดีเป็นประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน

5.5.2 จุดด้อย หมายถึง สิ่งที่ประชาชนได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอย่างชัดเจนในด้านที่ต้องการปรับปรุงให้ดีขึ้น

5.6 ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้านตามที่กฎหมายกำหนด และปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดชัยนาท

5.7 กำนัน หมายถึง ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนั้นตามที่กฎหมายกำหนด และปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดชัยนาท

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

6.1 เป็นข้อมูลสำหรับนำไปพิจารณาหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาทให้ดียิ่งขึ้น

6.2 เป็นข้อมูลสำหรับนำไปพิจารณาหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติ
หน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอนาคต สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจ

6.3 เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมตามกรอบแนวคิดการวิจัย และได้นำเสนอในสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่
2. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
3. การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
4. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดชัยนาท
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับประสิทธิผล

1.1 ความหมายของประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 667) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่เกิดขึ้น

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2547: 253-258) ได้กล่าวถึงมิติประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการสาธารณะ ว่าเป็นการประเมินความสำเร็จของการให้บริการสาธารณะนั้น สามารถทำได้ 2 แนวทาง คือ แนวทางอัตวิสัย และแนวทางวัตถุวิสัย ซึ่งการพิจารณาในแนวทางวัตถุวิสัยเป็นการประเมินไปที่ผู้ให้บริการ โดยให้ความสำคัญต่อการประเมินในมิติของประสิทธิภาพและมิติของประสิทธิผล สำหรับในมิติประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการบริหารผลงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ภารกิจ อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยประสิทธิผลนั้นต้องครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ

พิทยา บวรวัฒนา (2549: 176) คำว่าประสิทธิผล หมายถึง การบรรลุเป้าหมาย (goals) ที่ตั้งใจไว้ ประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่างๆ ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

เฉลิมพงษ์ มีสมนัย (2551: 28) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล ไว้ว่า หมายถึง ผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากการดำเนินงาน ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพว่าตรงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วันชัย มีชาติ (2550: 16) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล ไว้ว่า หมายถึงระดับความสำเร็จของงาน ที่สามารถวัดได้จากระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

อร่าม ศิริพันธุ์ (2551:24) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ว่า หมายถึงการทำงานที่ประหยัดงบประมาณและได้ผลตรงตามเป้าหมาย

สุเทพ เซวลิต (2548: 25) ได้อธิบายความหมายของควมมีประสิทธิผลไว้ว่าเป็นการเปรียบเทียบระหว่างวัตถุประสงค์ (Objectives) กับผลลัพธ์ (Outcome) ของโครงการ ซึ่งหมายถึงระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้าของโครงการนั้นๆ ว่าได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด

จากการศึกษาความหมายของประสิทธิผลจากนักวิชาการหลายท่านข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า ประสิทธิภาพ คือ ผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานตามขั้นตอนเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

1.2 องค์ประกอบของควมมีประสิทธิผล

ไฟแลนเดอร์ และ ไพโอเกิล (Friedlander and Piokle, อ้างในเทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ 2547: 255) เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของควมมีประสิทธิผลคือ ความมากน้อยของควมสนองตอบทางควมต้องการของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าซึ่งประเมินได้จากสิ่งที่ลูกค้าได้รับจากการบริการในแง่คุณภาพสินค้า หรือการบริการ ปริมาณ ความเรียบร้อย และความได้มาตรฐานของสินค้าและบริการ ความรวดเร็วของการบริการ ความเต็มใจช่วยเหลือ ความเป็นมิตรและลักษณะท่าทีของพนักงานหรือพฤติกรรมของพนักงาน ซึ่งควมหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการให้บริการสาธารณะได้เป็นอย่างดี โดยมองประสิทธิผลไม่ใช่มองเฉพาะกรอบการบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่เป็นการมองในกรอบกว้างขึ้น โดยเน้นการที่หน่วยงานสามารถสนองตอบควมต้องการของผู้รับบริการได้ด้วย ซึ่งไม่ใช่เพียงในแง่ของเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงคุณภาพ ความรวดเร็ว และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วย

1.3 ความหมายของประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่

วชิรวัชร งามละม่อม (2556: 25) อธิบายว่า ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติงานนั้น คือ ผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือได้คาดหวังไว้ โดยในปฏิบัติงานนั้น ณ จุดเริ่มต้นของงานจะมีการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ว่าผลสำเร็จที่เราต้องการนั้นคืออะไร ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การที่ดำเนินงานอย่างหนึ่ง

อย่างไรแล้วและปรากฏผลเกิดขึ้น (Outcomes) หรือผลผลิตที่เกิดขึ้น (Output) ณ ระดับหนึ่งระดับใดที่เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีการใช้ทรัพยากร (Resources) หรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) มากน้อยเพียงใด ถ้าใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามาดำเนินงานน้อยที่สุด และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินงานนั้นจะมีประสิทธิผลสูงสุด

จากการศึกษาความสำคัญของประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่จากนักวิชาการหลายท่านข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า ความสำคัญของประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ คือ การประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติงานมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรและควรดำเนินการต่อหรือยกเลิกการปฏิบัติงานนั้น

2. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

2.1 ประวัติความเป็นมา

คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ,2545: 43) อธิบายว่า ในชนบทของไทยเราแต่เดิมนั้น มีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มอย่างใกล้ชิด ต่อมา เมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนขึ้นปัญหาต่างๆ ก็มากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไป ทำให้อยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น มีอาณาเขตแน่นอนและมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น

จากหลักฐานที่มีอยู่พอสันนิษฐานได้ว่า ในสมัยสุโขทัยนั้นแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล แต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็นเมืองเอก โท ทรี และจัตวา โดยแต่ละเมืองมีการปกครอง ดังนี้

- เจ้าเมือง (มีตำแหน่งต่างกันตามชั้นของเมือง) ปกครองหลายหมื่นหลังคาเรือน และมีปลัดเมืองเป็นผู้ช่วย

- นายแขวงหรือนายอำเภอ ปกครองคนราวหมื่นหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อเจ้าเมือง นายแคว้นหรือกำนัน ปกครองคนราวพันหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแขวง นายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน ปกครองคนราวร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น

ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของไทยมีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า ได้มีการจัดระเบียบ การปกครองประเทศแยกย่อยลงไปอีก กล่าวคือมีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ภายในเมืองหนึ่งๆ ทั้งหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งเมืองออกเป็นแขวง แขวงแบ่ง

ออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน ซึ่งเป็นที่รวมของหลายๆ ครัวเรือน แต่ไม่ได้กำหนดจำนวนคนหรือจำนวนบ้านไว้ นอกจากนี้ยังให้มีผู้ปกครองโดยเฉพาะ ได้แก่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเจ้าเมืองแต่งตั้งเป็นหัวหน้า เมื่อหลายบ้านรวมกันเป็นตำบลก็มีกำนัน เป็นหัวหน้าและมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "พัน" และหลายตำบลรวมกันเป็นแขวงก็จะมีหมื่นแขวงเป็นผู้ปกครอง หลายแขวงรวมกันเป็น "เมือง" มีผู้รั้งหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครอง เมืองนี้มีลักษณะคล้ายจังหวัดในปัจจุบัน ส่วนแขวงเทียบเท่าอำเภอ การปกครองรูปแบบนี้เป็นหลักที่ยึดถือมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ.2435 ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการจัดการปกครองหมู่บ้านและตำบลใหม่นี้มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านกระบวนการซึ่งปรากฏในเนื้อหาจดหมายของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ครั้งยังเป็นหลวงเทศาภิตรวิจารย์ ผู้ได้รับมอบหมายให้ทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ความว่า

"ในขั้นต้นทำบัญชีสำมะโนครัวบ้านที่จะจัดเป็นหมู่บ้านและตำบลก่อนเสร็จแล้วจึงลงมือจัดการ ตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนันต่อไป คือ ไปจัดรวมครัวที่เป็นเจ้าของบ้านใกล้เคียง ติดต่อกันราว 10 เจ้าของเจ้าของหนึ่งจะมีเรือนกี่หลังก็ตามรวมเข้าเป็นหมู่บ้าน แล้วเชิญเจ้าของบ้านมาประชุมกันในวัด พร้อมด้วยราษฎรอื่นๆ เมื่อถามทราบว่ามีใครผู้ใดเป็นเจ้าของบ้านแล้วก็ให้มาร่วมกันขอให้เลือกกันในหมู่ของเขาที่มาประชุมว่าควรจะให้ใครเป็น "ผู้ใหญ่บ้าน" สังเกตดูเขาตรึงตรองกันมาก ชุบชิบปรึกษา หารือกัน เห็นจะเป็นด้วยเรื่องเกรงใจกัน แต่ในที่สุดก็ได้ความเห็นโดยมากกว่าใครในพวก ของเขาที่มาประชุม นั้น ควรจะเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วข้าพระพุทธเจ้าก็เขียนใบตั้งชั่วคราว ให้เขาถือไว้จนกว่า จะได้มีการหมายตั้งออกให้ใหม่ตามทางราชการ

เมื่อได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้านได้พอสมควรที่จะจัดตั้งเป็นตำบลไว้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ได้ไปประชุม ที่ศาลาวัดพร้อมด้วยราษฎรในท้องที่นั้น เชิญผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ข้าพระพุทธเจ้าให้เลือกตั้งไว้แล้ว มาประชุมพร้อมกัน แล้วขอให้ผู้ใหญ่บ้านเหล่านั้นเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง ในหมู่ของเขาว่าใคร จะควรได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าว่าการตำบลเมื่อเขาพร้อมกันเห็นควรผู้ใดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ออกหมายตั้งชั่วคราวให้เขาเป็นกำนันตำบลนั้น แล้วข้าพระพุทธเจ้าไปทำอย่างเดียวกันต่อไปทุกตำบล ตำบลใดที่ ข้าพระพุทธเจ้า ไปจัดตั้งกำนันในวันแรกในวัดใดข้าพระพุทธเจ้าอาราธนาพระภิกษุในวัดนั้นมาประชุมอยู่ด้วย พอใครได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็นิมนต์ให้สวดชยันโตให้พร"

นอกจากทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยดูสภาพท้องที่ และความเป็นอยู่ทั่วไปของประชาชน โดยสมเด็จพระยาบรมราชานุภาพเสนาบดีคนแรกของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่างๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิบาลเดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลเพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่ เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า "การปกครองท้องที่" อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่างๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้างเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองด้วย

หลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิก และประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาจนทุกวันนี้

2.2 การแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ภูมิ่อการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2545 หน้า 45) ได้กล่าวถึงการแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและสารวัตรกำนันไว้ดังนี้

2.2.1 ผู้ใหญ่บ้าน

1) คุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกของราษฎร โดยคุณสมบัติของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านประกอบด้วย

(1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม
ของปีที่มีการเลือก

(2) ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช

(3) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(4) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวัน
เลือก

คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(2) อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ ในวันรับเลือก

(3) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการ
ทะเบียนราษฎร ในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จนถึงวันเลือก
และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

(4) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(5) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(6) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ วิกลจริต
จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดิฉยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(7) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือ
ของรัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือลูกจ้างของ
เอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ

(8) ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริต หรือเสื่อม
เสียในทางศีลธรรม

(9) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ หน่วยงาน
ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่ และยังไม่พ้นกำหนดเวลา
10 ปี นับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

(10) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็น
โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลา
10 ปี นับแต่วันพ้นโทษ

(11) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดิน ในฐานความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

(12) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านราษฎร เนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าถึงจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก

(13) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก จากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปีนับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

(14) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้มีพื้นความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นหรือผ่อนผันได้

2) การเลือกผู้ใหญ่บ้าน

การเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นมีสาเหตุที่มา 2 ประการคือ

1. มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่
2. ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านว่างลง ซึ่งจะต้องมีการเลือกผู้ใหญ่บ้านใหม่

ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบการว่าง

วิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กฎหมายกำหนดให้นายอำเภอเป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันหรือ ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อย 1 คน ประชุมราษฎรในหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติที่จะเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดย วิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2535 เมื่อเลือกผู้ใดแล้วถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอจะรายงานไปยังจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน

ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราว ละ 5 ปี นับแต่วันที่ราษฎรเลือก

3) การพ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน (มาตรา 14)

ผู้ใหญ่บ้านจะต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ดังต่อไปนี้

1. ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้ใหญ่บ้าน (ยกเว้นการลาบวช โดย ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่เกิน 120 วัน)
2. ออกตามวาระ (5 ปี)
3. ตาย
4. ได้รับอนุญาตให้ลาออก
5. หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
6. ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน
7. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง
8. ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

4) การรักษาการแทนผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าผู้ใหญ่บ้านจะทำการในหน้าที่ไม่ได้ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง ให้มอบหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่ บ้านฝ่ายปกครองคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน จนกว่าจะทำการในหน้าที่ได้ และต้องรายงานให้กำนันทราบ และถ้าเกิน 15 วัน ก็ให้รายงานนายอำเภอทราบด้วย

2.2.2 กำนัน

1) การเลือกกำนัน

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. 2524 มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่บังคับใช้บังคับอยู่ปัจจุบัน สมควรปรับปรุงระเบียบดังกล่าวให้สอดคล้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 34 และมาตรา 38 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 12 ในการประชุมคัดเลือกกำนัน ให้นายอำเภอเป็นประธานในที่ประชุม ปลัดอำเภอเป็นเลขานุการทำหน้าที่รับลงทะเบียนผู้ใหญ่บ้านและกรรมการที่เข้าร่วมประชุม และจัดทำบันทึกรายงานการประชุมคัดเลือกกำนันตามแบบ กน. 2

ให้นายอำเภอชี้แจงรายละเอียด เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และการรู้จักสามัคคี ตลอดจนการดำรงรักษาความเป็นมิตร เป็นเพื่อนบ้าน และความเป็นญาติพี่น้องในพื้นที่ทั้งก่อนและหลังการคัดเลือกให้ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรที่สนใจติดตามการคัดเลือกกำนันได้รับทราบ

ข้อ 13 การประชุมคัดเลือกกำนันต้องเป็นไปโดยเปิดเผยและต้องมีผู้ใหญ่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่มีอยู่ในตำบลนั้น

กรณีมีความจำเป็นนายอำเภออาจสั่งให้มีการประชุมลับ และวินิจฉัยว่าสมควรจะให้ผู้ใดอยู่ในที่ประชุมลับนั้นก็ไว้

ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นคนหนึ่ง มีสิทธิเสนอชื่อผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นหรือเสนอชื่อตนเองเป็นกำนันได้หนึ่งคน

ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเสนอชื่อต้องอยู่ในที่ประชุมและต้องยินยอมให้เสนอชื่อตนได้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจเข้าร่วมประชุมได้ให้ทำหนังสือยินยอมให้เสนอชื่อตนเป็นกำนันพร้อมทั้งแจ้งเหตุที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมต่อนายอำเภออย่างช้าในวันประชุมคัดเลือก

ข้อ 14 กรณีมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันเพียงคนเดียว ให้นายอำเภอคัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนัน แล้วให้นายอำเภอประกาศผลการคัดเลือกกำนันตามแบบ กน. 3 โดยปิดประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลนั้น

ข้อ 15 กรณีมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันมากกว่าหนึ่งคน ให้นายอำเภอจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนน โดยวิธีลับและให้เสร็จสิ้นในวันประชุมคัดเลือก

การลงคะแนนโดยวิธีลับให้ใช้บัตรเลือกผู้ใหญ่บ้านโดยอนุโลม

ข้อ 16 กรณีมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันมากกว่าหนึ่งคน ให้นายอำเภอ ตกลงกับผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อกำหนดหมายเลขประจำตัว หากไม่สามารถตกลงกันได้ให้ดำเนินการจับสลากสองครั้ง ดังนี้

(1) การจับสลากครั้งที่หนึ่ง ให้นายอำเภอเขียนชื่อผู้ได้รับการเสนอชื่อที่ต้องจับสลากบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากละกัน แล้วให้นายอำเภอเป็นผู้จับสลากจากในภาชนะดังกล่าวขึ้นมาทีละหนึ่งใบ ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับแรกให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองก่อน ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับต่อไป ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองเป็นลำดับถัดไปจนครบทุกคน

(2) การจับสลากครั้งที่สอง ให้นายอำเภอเขียนหมายเลขหนึ่งจนถึงหมายเลขที่เท่ากับจำนวนผู้ได้รับการเสนอชื่อบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากละกันแล้วให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อตามลำดับของผลการจับสลากในครั้งที่หนึ่งทำการจับสลากจากในภาชนะดังกล่าว ผู้ได้รับการเสนอชื่อผู้ใดจับสลากได้หมายเลขใดให้ถือเป็นหมายเลขประจำตัวผู้นั้น

ข้อ 17 กรณีที่ไม่มีผู้ใดเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันให้ถือว่าผู้ใหญ่บ้านทุกคนที่มาประชุมได้รับการเสนอชื่อและให้นายอำเภอจัดให้ลงคะแนนโดยวิธีลับ โดยให้ถือว่าลำดับที่ของหมู่บ้านเป็นหมายเลขประจำตัวของผู้ใหญ่บ้าน

กรณีผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่ประสงค์จะได้รับการคัดเลือกเป็นกำนัน ให้แจ้งการสละสิทธิต่อนายอำเภอและให้บันทึกเป็นหลักฐานไว้ในรายงานการประชุมตามแบบ กน. 2

เมื่อถึงเวลาลงคะแนนแล้วผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่อยู่ในที่ประชุมให้นถือว่าผู้ใหญ่บ้านนั้นสละสิทธิลงคะแนน

ข้อ 18 กรณีมีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีลับให้คณะกรรมการคัดเลือกที่นายอำเภอแต่งตั้งตามข้อ 10 (4) ทำหน้าที่จัดให้ผู้ใหญ่บ้านลงชื่อในบัญชีรายชื่อผู้ใหญ่บ้าน มอบบัตรเลือกให้ผู้ใหญ่บ้านดูแลหาลงคะแนน ดูแลหีบบัตร และดำเนินการในเรื่องอื่นๆ เพื่อให้การออกเสียงลงคะแนนคัดเลือกเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2) การพ้นจากตำแหน่ง

กำนันจะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อ

ก. เมื่อต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

ข. ลาออก

ค. ตำบลที่ปกครองถูกยุบ

ง. ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เพราะพิจารณาเห็นว่ามีความบกพร่อง หรือ ความสามารถไม่เพียงพอกับตำแหน่ง

จ. ถูกปลดหรือถูกไล่ออก

ทั้งนี้ การออกจากตำแหน่งตาม ข้อ ข., ค., ง. ไม่ถือว่าต้องออกจาก ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านด้วย ถ้าตำแหน่งกำนันว่างลงต้องมีการเลือกกำนันขึ้นใหม่ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ นายอำเภอทราบการว่างนั้น

3) การทำการแทนกำนัน

ถ้ากำนันทำการในหน้าที่ไม่ได้ชั่วคราวเวลาใด เช่น ไปทางไกล เป็นต้น ให้มอบหมายอำนาจและหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนอื่นซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกันให้ทำการแทน และ

ให้ผู้แทนนี้มีอำนาจเต็มในที่ตำแหน่งกำนัน แต่การที่กำนันจะมอบหมายหน้าที่แก่ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเช่นนี้ ให้บอกผู้ใหญ่บ้านทั้งหลายในตำบลเดียวกันและบอกกรรมการอำเภอให้ทราบไว้ด้วย

3. การปฏิบัติหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3.1 การปฏิบัติหน้าที่ยุคแรกเริ่ม

คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ,2545: 50) อธิบายว่า กำนันในสมัยก่อน (สมัยกรุงศรีอยุธยา) มีหน้าที่เพียงควบคุมราคาสินค้าและจัดเก็บภาษีอากรการค้าเท่านั้น ดังปรากฏในกฎหมายอาญาหลวงซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 1895 บทที่ 36 มีใจความว่า “พระเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติให้ซื้อขายสิ่งของตามถนนตลาด (ราคาตลาด) และผู้ซื้อขายทำเกินพระราชบัญญัติไว้มิได้ ซึ่งขายตามถนนตลาด มักซื้อถูกขายแพงนอกพระราชบัญญัติท่านว่าละเมิดพระราชอาญา... ถ้ากำนันตลาดมิกำชับว่ากล่าวและให้ถูกตลาดซื้อขายแพงกว่าถนนตลาดอันพระเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติไว้ว่า ให้เอากำนันตลาดใส่ชื่อไว้ 3 วัน แล้วทวนด้วยไม้หวาย 25 ที”

ส่วนเกี่ยวกับภาษีอากรนั้น กฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้ว่า “...แต่ก่อนถึงกำหนดเข้าหลวงเสนาออกเดินประเมิน เชิญตราออกมาวางต่อผู้รักษาเมืองกรมการ ให้ผู้รักษาเมืองกรมการกำนันออกเดินประเมิน ผู้รักษาเมืองบังคับบัญชาตรวจตรากรมการนั้นให้แข็งแรง...ประการหนึ่งเข้าหลวงเสนากำนันเก็บเงินค่านาแก่ราษฎรแล้ว สิ้นลงเป็นของกรมการกำนันชั้นหนึ่งแล้วจึงหักสินลลดส่วนอีกชั้นหนึ่งแล้ว เป็นสองชั้นแล้วหักค่านเข้ากับข้าหลวงเสนาเจ้าพนักงานกรม...จึงโปรดเกล้าให้ตั้งกรมที่ตั้งแต่เสนาผู้เดียว ไปพร้อมด้วยกรมการกำนันออกไปเดินประเมินนาให้เห็นพร้อมขอมกันทั้งสามคนจึงจะเป็นอันใช้ได้ ฯลฯ”

จากปรากฏความข้างต้นที่กล่าวมานี้ พอทราบได้ว่ากำนันในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีหน้าที่เพียงการควบคุมตลาดในการค้าขายได้ดำเนินไปในราคาปกติ ไม่แพงเกินไป นอกเหนือที่ได้มีพระราชบัญญัติกำหนดไว้จนเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชน และมีหน้าที่ในการเรียกเก็บภาษีค่านา (เทียบได้กับภาษีบำรุงท้องที่ในปัจจุบัน) ซึ่งมีเพียง 2 ประการเท่านั้น ส่วนหน้าที่อื่นๆ ไม่ปรากฏทั้งอาณาเขตการปกครองก็ไม่ได้ระบุว่ามียากน้อยเพียงใดและแบ่งแยกกันอย่างไรและมีตำบลมากน้อยเพียงใดและน่าจะเชื่อได้ว่ากำนันตามกฎหมายลักษณะอาญาหลวงดังกล่าวมิใช่กำนันซึ่งปกครองตำบลในสมัยนั้นมีใช้รูปแบบการปกครองตำบลเช่นปัจจุบัน

ต่อมาถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กำนันยังมีอำนาจหน้าที่เพียงเล็กน้อย คือ

1. รักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่

2. ป้องกันการโจรกรรมผู้ร้าย

3. ถ้าเป็นความทะเลาะวิวาทเล็กน้อย กำหนดเปรียบเทียบตกลงกันได้เว้นแต่ (1) ไม่ยอมตกลงกัน (2) ถ้าเป็นความฉกรรจ์ เช่น กับความปล้นฆ่า ฟันกัน มีบาดแผลถึงสาหัส กำหนด (ถึงจะอยู่ใกล้ไกลก็ตามที่) ต้องนำมาส่งหลวงพลตระการนายแขวงฯ จะได้ตัดสินว่ากล่าวเปรียบเทียบในส่วนชั้นความไม่ฉกรรจ์ ถ้าไม่ตกลงหรือเป็นความฉกรรจ์ หลวงพลตระการจึงบอกส่งกรุงเก่า

หลังจากหลวงเทศจิตรวิจารณ์ได้ไปจัดทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำหนด ที่อำเภอบางประอินแล้วก็ให้คิดปรึกษาหารือกันถึงการที่จัดปกครองขึ้นตามหัวเมืองต่อไปครั้งต่อมาจึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) ขึ้น ซึ่งถือเป็นแม่บทของการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านในประเทศไทย

อำนาจหน้าที่ของกำนันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 มีดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน คือ มีหน้าที่ดูแลรักษาความปกติสุขและความสงบเรียบร้อยในเขตหมู่บ้านของตน นำประกาศหรือคำสั่งในราชการแจ้งให้ราษฎรลูกบ้านทราบ รับคำร้องทุกข์ของราษฎรและรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ

(2) มีอำนาจการปกครองบังคับบัญชาผู้ใหญ่บ้านได้ทุกหมู่บ้านในเขตตำบลทั้งมีหน้าที่ในการสำรวจเก็บภาษีอากรและเสนอเหตุการณ์หรือคนที่ต้องคดีต่ออำเภอ

จากการพิจารณาพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ เพื่อให้มีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราความทุกข์สุขของราษฎรตามพื้นฐานต่างๆ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองบ้านเมือง นอกจากนั้นก็เพื่อรักษาพระราชอำนาจตามกำหนดกฎหมายให้ประชาชนพึงปฏิบัติตามด้วยความเรียบร้อย

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ประกาศใช้มาได้ประมาณ 17 ปี ก็ได้มีการปรับปรุงใหม่ และได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและเป็นหลักของการปกครองท้องที่ในประเทศไทยมาจนตราบททุกวันนี้

ปัจจุบัน นอกจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แล้ว ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่กำหนดให้อำนาจหน้าที่ไว้จนอาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ที่กว้างขวาง ครอบคลุมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในตำบล หมู่บ้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย

โภคิน พลกุล (2547) ได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านว่า แม้ในปัจจุบันรัฐบาลจะมีนโยบายในการกระจายอำนาจที่ทำให้ทุกพื้นที่เป็นพื้นที่ขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นที่ทับซ้อนกันกับพื้นที่ของตำบล หมู่บ้าน แต่บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยทำหน้าที่รับผิดชอบภารกิจตามนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติในระดับตำบล หมู่บ้าน

คงศักดิ์ วันทนา(2548) ที่ได้เสนอข้อคิดเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับความไว้วางใจอย่างสูงจากประชาชน ให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าราษฎรในตำบล หมู่บ้าน ในการติดต่อกับทางราชการ และช่วยเหลือ ปกป้อง ค้ำครองให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข

3.2 การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

3.2.1 การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งสามารถจำแนกออกมาได้เป็น 10 หมวด กล่าว คือ

1) การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎร

ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์ราษฎร นอกจากนั้นในฐานะที่กำนันก็ดี ผู้ใหญ่บ้านก็ดีเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่รู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และรู้ความต้องการ ฐานะปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดีกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา บัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับราษฎร อำนาจหน้าที่ในการปกครองราษฎร ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน (มาตรา 10)
- ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน มีหน้าที่และ

อำนาจในการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ดังนี้ (มาตรา 27)

(1) รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรสามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนันนายตำบลที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้าน ซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้ (ข้อ 1)

(2) ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของราชการ (ข้อ 9)

(3) กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ตามที่ทางราชการได้แนะนำ (ข้อ 19)

- บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าว ราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนด กฎหมายก็ดี หรือการที่จะ ป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ ของราษฎรในตำบลนั้น ร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมา ประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบลผู้ใหญ่บ้านทั้ง ปวงตำบลนั้นและแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควร แก่หน้าที่ (มาตรา 34)

- นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าว โดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย (มาตรา 34 ทวิ)

2) การรายงานต่อทางราชการ

ในการดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ตลอดจนการป้องกันและระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นคุณหรือโทษแก่ชุมชนแก่ประชาชนหรือต่อประเทศชาติให้ทางราชการทราบ เป็นหน้าที่ สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านฐานะเป็นผู้ปกครองดูแลรับผิดชอบเขตปกครองนั้นๆ เพื่อจะได้ ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและป้องกันมิให้เกิดเหตุลุกลามใหญ่โตขึ้น หรือเป็นการ ปราบปรามเหตุร้ายนั้นได้โดยเด็ดขาดรวดเร็ว การรายงานต่อทางราชการจะประกอบด้วย

- ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ที่จะนำความแจ้งต่อพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน นายอำเภอเป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ (มาตรา 27 ข้อ 2)

- ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ของตน หรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี แก่ประชาชน ในที่นั้นก็ดี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษดังรู้เห็นว่าคุณคนมีทรัพย์สินของแปลกประหลาดอันน่าสงสัยว่า เป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตายหรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมี ผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริตหรือกระทำทุจริตต่อผู้อื่น แล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ตีเหล่านี้ เป็นต้น ให้รับนำ ความแจ้งต่อกำนันนายตำบล (มาตรา 27 ข้อ 5)

- ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อกำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ (มาตรา 27 ข้อ 18)

- ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุทุกข์ร้อนของราษฎร หรือการแปลกประหลาด เกิดขึ้นในตำบลต้องรับรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ (มาตรา 36)

- ในการที่จะทำรายงานประจำ หรือรายงานจรอย่างใด ๆ ขึ้นต่อกรรมการอำเภอท่านจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลนั้น พร้อมกับตรวจสอบก่อนและจะให้ลงชื่อเป็นพยานในรายงานก็ได้ (มาตรา 58)

3) การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร

การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร หรือการประชุมอบรมชี้แจงข่าวสารแก่ราษฎรเป็นสิ่งสำคัญทางการปกครอง เนื่องจากการทำความเข้าใจร่วมกันเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคถือว่า ท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวกลางระหว่างราชการและประชาชนในการที่จะนำข่าวสารข้อมูลทางราชการทราบ หน้าที่ตามข้อนี้ได้แก่

- ถ้ารัฐบาลจะประกาศหรือจะสั่งราชการใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่รับข้อความอันนั้น ไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ (มาตรา 27 ข้อ 3)

- ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร (มาตรา 27 ข้อ 11)

- ในเวลาที่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมีหมายให้ประกาศข้อราชการอันใดแก่ราษฎร ท่านั้นจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นพร้อมกันชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจข้อราชการอันนั้นแล้ว ให้รับข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎรอีกชั้นหนึ่งก็ได้ (มาตรา 59)

4) การจัดทำทะเบียน

การจัดทำทะเบียนในท้องที่ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญด้านการปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ภายในเขตปกครองอันเกี่ยวกับจำนวนประชากร จำนวนครอบครัว จำนวนสัตว์พาหนะ และลักษณะพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ ข้อมูลรายละเอียดดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่การปกครองและงานในหน้าที่ท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านแล้วยังสามารถประสานงานกับราชการเมื่อเกิดเหตุและชี้แนะเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องที่ให้ทางราชการทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญในเชิงสถิติข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆ ของทางราชการ

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้ท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนดังต่อไปนี้

- เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ (มาตรา 27 ข้อ 4)

- ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัยเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเป็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้อาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 6)

- ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุสมควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ไว้ที่ที่พักตามสมควร (มาตรา 38)

- ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะเสบียงอาหารลงในระหว่างและจะต้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาผู้เดินทางนั้น (มาตรา 39)

- กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน (มาตรา 41)

- เมื่อผู้ใหญ่บ้านนำคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวตำบลมาส่งกำนันตามความในมาตรา 27 ข้อ 6 ให้กำนันปริงษาหารือกับผู้ใหญ่บ้านเมื่อเห็นสมควรจะจับไล่ผู้นั้นออกไปเสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้ (มาตรา 53)

- ในการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและจดทะเบียนบัญชีต่างๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่น การที่จะสำรวจสำมะโนครัวและบัญชีไร่นาและสิ่งของ ต้องพิศดภาษีอากรในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงประชุมกันตรวจทำบัญชีให้ถูกต้อง และให้ลงชื่อพร้อมกันเป็นพยานในบัญชีที่ยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้ (มาตรา 57)

5) กิจการสาธารณประโยชน์

ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งผู้ได้รับเลือกจากราษฎรในตำบล หมู่บ้านนั้นมีอำนาจปกครองดูแลสุขของราษฎร เป็นหน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้คุ้มครองกับสภาพท้องที่ที่จะต้องรู้ความต้องการและปัญหาของท้องถื่นได้เป็นอย่างดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา บัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎร และปฏิบัติกรตามทีกฎหมายได้ให้อำนาจโดยเคร่งครัด

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ตีชิงก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใดๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยให้

เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเต็มกำลัง (มาตรา 27 ข้อ 7)

- ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใด แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดีหรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำงานมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและว่ากล่าวสั่งสอนถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนันจัดการตามความในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 27 ข้อ 8)

- ถ้าเกิดจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใดๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยได้ก็ดี หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่นๆ มาฆ่าสุ่มในตำบลนั้นก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านคนใดในตำบลนั้น บางคนอาจจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันต้องเรียกผู้ใหญ่บ้าน และลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้าย หรือติดตามเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามสมควรแก่การ โดยเต็มกำลัง (มาตรา 37)

- กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปศุสัตว์ เป็นต้น (มาตรา 40)

- กำนันกระทำตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหาหรือให้ช่วยก็ได้ (มาตรา 43)

- ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้นแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำงานมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ให้กำนันเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวน ถ้ามีหลักฐานควรเชื่อว่าเป็นความจริงก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกรมการอำเภอไปฟ้องร้องเอาโทษตามมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 52)

- ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งทับกระท่อม หรือโรงเรียนอยู่ในที่เปลี่ยวในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจรผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปรึกษาหารือกันดูเมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้วจะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้ และให้นำความแจ้งต่อกรมการอำเภอ (มาตรา 54)

- ในเวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบลนั้น เช่น มีโรคภัยไข้เจ็บติดต่อกันเกิดขึ้น หรือน้ำหนักมาก หรือน้ำหนักน้อยเกินไป เป็นต้น ให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลปรึกษาหารือกันในการที่จะป้องกันแก้ไขเยียวยาอันตรายด้วยการที่แนะนำลูกบ้านให้ทำอะไร หรือลงแรงช่วยกันได้ประการใด กำนันมีอำนาจที่จะบังคับการนั้นก็ได้ ถ้าเป็นการเหลือกำลังให้ร้องเรียนต่อกรมการอำเภอและผู้ว่าราชการเมืองขอคำสั่งรัฐบาลช่วย (มาตรา 56)

- ในเวลาใดมีการนัดชัตตฤกษ์ หรือประชุมชนเป็นการใหญ่ในตำบลนั้น
 กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลพร้อมกันมาช่วยพิทักษ์รักษาความเรียบร้อยในที่
 อันนั้น ถ้าแล เป็นการเป็นแล้วจะขอแรงราษฎรมาช่วยก็ได้ (มาตรา 60)

6) การฝึกหัดอบรมให้ราษฎรรู้จักกระทำการในเวลารบ

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ
 กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ฝึกอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และการกระทำในเวลารบ (มาตรา 27 ข้อ 10)

7) การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร

การส่งเสริมอาชีพถือว่าเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานที่ยากลำบาก เพราะ
 การกระทำนั้นจะส่งผลไปถึงคนจำนวนมากด้วยกัน โดยปกติราษฎรทุกครัวเรือนต่างก็มีอาชีพอย่าง
 หนึ่งอย่างใดอยู่แล้ว การที่จะส่งเสริมให้ทำมากขึ้นหรือให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นมิใช่ของง่าย
 เนื่องจากทุนในการประกอบอาชีพและแรงงาน รวมทั้งการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอด
 การประกอบอาชีพกันมาแต่โบราณ ดังนั้น การส่งเสริมอาชีพจึงหมายถึงการจัดให้ราษฎรประกอบ
 อาชีพเป็นหลักแหล่งเป็นลำเป็นสัน สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้น ขยายการผลิตให้มากขึ้นไป
 โดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้นขยายการผลิตให้มาก
 ข้างขึ้นไปโดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ อำนาจหน้าที่ในการบำรุงและ
 ส่งเสริมอาชีพของราษฎรของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย

- บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางการเกษตรกรรมพาณิชยกรรม
 และอุตสาหกรรม (มาตรา 27 ข้อ 12)

- ตรวจสอบและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร (มาตรา 27 ข้อ 13)

- กำนันต้องทำบัญชีสิ่งของ ซึ่งต้องเสียภาษีอากรในแขวงนั้น ยื่นต่อ
 กรมการอำเภอ และนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร (มาตรา 42)

8) การป้องกันโรคติดต่อ

การรักษาสุขอนามัยของราษฎรนับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของ
 การรักษาความสงบเรียบร้อยเพราะสุขภาพของราษฎรย่อมเป็นรากฐานของบ่อเกิดแห่งความสุข
 สมบูรณ์ของราษฎรทั้งมวล และเมื่อราษฎรมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการ
 พัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้านผลิตและการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามทางสังคม กำนัน
 ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลมีหน้าที่ในการป้องกันโรค ดังต่อไปนี้

- จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นใน
 หมู่บ้านเพื่อมิให้ลุกลามต่อไป (มาตรา 27 ข้อ 15)

- แพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่ดังกล่าวต่อไปนี้ (มาตรา 48)

(ข้อที่ 1) มีหน้าที่ช่วยกำนั ผู้ใหญ่บ้าน คัดอ่านและจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ดังกล่าวไว้ในมาตรา 36 และ 52 แห่งพระราชบัญญัตินี้

(ข้อที่ 2) มีหน้าที่จะคอยสังเกตตรวจตราความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้นและตำบลที่ใกล้เคียงถ้าเกิดโรคร้ายแรง เช่น อหิวาตกโรคก็ดี กาฬโรคก็ดี ไข้ทรพิษก็ดี ต้องคิดป้องกันด้วยแนะนำกำนั ผู้ใหญ่บ้านให้สั่งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาด เป็นต้น และแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎรด้วย

(ข้อที่ 3) การป้องกันโรคภัยในตำบลนั้น เช่น ปลูกฝั ป้องกันไข้ทรพิษก็ดี ที่จะมียาโรคสำหรับตำบลก็ดีดูแลอย่าให้ในตำบลนั้นมีสิ่งโสโครกอันเป็นเชื้อโรคก็ดี การเหล่านี้อยู่ในหน้าที่แพทย์ประจำตำบล ๆ จะต้องคิดอ่านกับแพทย์ประจำเมือง และกำนั ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลนั้นให้สำเร็จตลอดไป

(ข้อที่ 4) ถ้าโรคร้ายกาจ เช่น อหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ โรคระบาด ปศุสัตว์เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์ประจำตำบลต้องรีบรายงานไปยังกรมการอำเภอให้ทราบโดยทันที และต่อเนืองๆ จนกว่าจะสงบโรค

9) การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

กำนั ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน ดังนี้ เหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้อยู่ในท้องถิ่น หรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงหรือผู้ที่ไปมาหรือให้เกิดอภิกภัยหรือโรคภัย ให้กำนั ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลปรึกษากันถ้าเห็นควรจะบังคับให้ผู้อยู่ที่นั่นแก้ไขเสียให้ก็บังคับได้ ถ้าผู้นั้นไม่ทำตามบังคับ ก็ให้กำนั นำความร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ (มาตรา 55)

10) การที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา

การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในทางคดี เป็นการปฏิบัติการต่อเนื่องเพื่อการปราบปรามผู้กระทำผิดทางอาญา อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพราะถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติโทษหนักเพียงใด หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีสมรรถภาพคืออย่างไรก็ตามก็ไม่อาจป้องกันการกระทำผิดมิให้เกิดขึ้นได้ทุกกรณีเนื่องจากการกระทำผิดนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมหรือเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสังคมอยู่เสมอเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนี้พอเพียงที่จะสามารถทำหน้าที่ทั้งป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด

กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ที่ได้กำหนดให้กำนั ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา ดังนี้

- ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่และอำนาจในการเกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้คือ
(มาตรา 28)

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้น
ในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้น
ในหมู่บ้านใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของสิ่ง
ที่สงสัยว่าได้มาโดยกระทำผิดกฎหมายหรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดีให้จับ
สิ่งของนั้นไว้และริบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดจะทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุคนสงสัยว่าเป็นผู้
กระทำผิดกฎหมายก็ดีให้จับตัวผู้นั้นไว้ และริบนำส่งนายกำนันนายตำบล

ข้อ 5 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่ง ตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น
เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และริบส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้าน
ต้องจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

- กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องเรื่องความอาญา ดังต่อไปนี้ คือ
(มาตรา 35)

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้
เกิดขึ้นในตำบลของตนต้องแจ้งความต่อกรรมการอำเภอให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้
เกิดขึ้นในตำบลใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้
ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้ และริบนำส่งกรรมการอำเภอ

ข้อ 4 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้นเป็น
หน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้นและริบนำตัวส่งกรรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 5 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด กำนันต้อง
จัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ข้อ 6 ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะทำ
หมายตราสินหรือมีผู้จะขอทำการชันสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ให้กำนันสอบสวนฟังข้อความแล้วริบ

นำตัวผู้ขอและผู้ాయัดและทรัพย์สินสิ่งบรรดาจะพาไปด้วยนั้น ไปยังกรมการอำเภอ ถ้าสิ่งของอย่างใด จะพาไปไม่ได้ก็ให้กำนันชั้นสูตรารู้เห็นแล้วนำความไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 28 ทวิ)

1. ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติตามภารกิจตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
เท่าที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

2. เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านและกิจการที่ผู้ใหญ่บ้าน
มีอำนาจหน้าที่

- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(2) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการอันใดเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นใน
หมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง
ให้นำคำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านท้องถิ่นนั้น และรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(3) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้นำ
ตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(4) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุปราบปราม
ติดตามจับผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง

(5) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้
ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด ให้รับนำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(6) เมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิด และกำลังจะ
หลบหนีให้ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(7) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย
- ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยให้

ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบใช้อาวุธปืนของทางราชการได้

การเก็บรักษาและใช้อาวุธปืนให้เป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

(มาตรา 28 จัตวา)

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2545) ซึ่งได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำที่ราษฎรไว้วางใจเป็นหัวหน้าเพื่อ
เป็นที่พึ่งพิงแก่ราษฎรได้ยามเดือดร้อน เป็นผู้ที่ทำงานด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของราษฎร
และเป็นตัวแทนของราษฎรและส่วนราชการต่างๆ ทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ ประชาชน

3.2.2 การปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายอื่น

การปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายอื่นๆ ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านต่อการปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับที่สำคัญ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร, กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน, กฎกระทรวงว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว, ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ (พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 และระเบียบการสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482) ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490, พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497, พ.ร.บ. ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 (มาตรา 33), ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ.2484, พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507, พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, กฎหมายว่าด้วยชลประทานราษฎร, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525, พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508, กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ, กฎหมายว่าด้วยการกำจัดผักคตชวา, ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530, ดังสรุปได้ต่อไปนี้

1. ทะเบียนราษฎร

ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร

1) ผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย หรือย้ายที่อยู่เมื่อรับเรื่องจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ ที่ว่าการอำเภอ ซึ่งมีรายการปฏิบัติดังนี้

ให้ผู้ใหญ่บ้านนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำหมู่บ้านออกใบรับการแจ้งการเกิด (ท.ร.1) ตอนหน้าท่อนท้ายพร้อมเรียกสำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) ฉบับเจ้าบ้าน และใบรับรองการเกิด (ถ้ามี) ส่งนายทะเบียนอำเภอเพื่อออกสูติบัตร) ท.ร. 1,3) และเพิ่มรายการคนเกิดในสำเนาทะเบียนบ้านของผู้แจ้ง กรณีมีถิ่นที่อยู่ในเขตสำนักทะเบียนอำเภอนั้น

2) ให้ถือยคำรับรองบุคคล บุคคลใดขอเพิ่มชื่อในทะเบียน หรือขอแจ้งเกิดเกินกำหนดหรือขอแก้ไขรายการเอกสารทะเบียนราษฎร หรือการแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านกลาง กรณีที่ผู้แจ้งไม่มีเอกสารหลักฐาน ให้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนอำเภอท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในปัจจุบันพร้อมทั้งสำเนาเอกสารไปแสดงประกอบพิจารณาอนุญาตนายทะเบียนอำเภออาจให้ผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ที่ผู้ยื่นคำร้องมีถิ่นที่อยู่ให้ถือยคำเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวประกอบการอนุญาตในฐานะพยาน

2. บัตรประจำตัวประชาชน

ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน

แจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมิบัตรประจำตัวประชาชน (บ.ป. 1) ณ ที่ว่าการอำเภอ ภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันที่อายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ โดยยื่นคำขอนำบัตรนำหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) ฉบับเจ้าของและสูติบัตรไปด้วย

อนึ่ง บัตรประจำตัวประชาชน เป็นเอกสารแสดงตนของบุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น จึงควรช่วยเหลืออำเภอดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น ดังนี้

1. ตรวจสอบว่าสัญชาติไทยหรือไม่ โดยพิจารณา

(1) มีบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกประเทศไทย

(2) เกิดในประเทศไทย

2. กรณีที่เป็นบุคคลที่ย้ายมาจากที่อื่น ให้สอบถามเพื่อนบ้านของผู้นั้นเกี่ยวกับพื้นเพเดิมให้แจ้งชัดโดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457

3. กรณีที่ตรวจสอบเบื้องต้นตามข้อ 1 และ 2 แล้วยังสงสัยว่าจะไม่มีสัญชาติไทยให้ขอติดต่อสถานีตำรวจภูธรอำเภอขอตรวจสอบทะเบียนคนต่างด้าว หรือขอคู่มือหลักฐานการเปลี่ยนแปลงสัญชาติหรือการได้สัญชาติไทย

4. ปรีกษาหรือขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากนายอำเภอ ปลัดอำเภอ

บัตรประจำตัวประชาชนมีอายุการใช้ 6 ปี นับตั้งแต่วันที่ออกบัตร ส่วนใบรับ (บ.ป. 2 สีเหลือง) หรือใบแทนใบรับคำขอมิบัตรประจำตัวประชาชน (สีชมพู) ให้ให้ได้เหมือนบัตรประจำตัวประชาชน โดยมีอายุการใช้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบรับ

กรณีบัตรเดิมหมดอายุ (ขอต่อบัตร) บัตรเดิมสูญหายหรือถูกทำลาย หรือชำรุดหรือมีการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ให้ทำบัตรใหม่ภายใน 60 วัน และกรณีขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านเนื่องจากตกสำรวจหรือแจ้งเกิดเกินกำหนดเวลาให้ทำบัตรภายใน 60 วัน นับแต่วันที่เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน

1) นำบัตรประจำตัวประชาชนจากอำเภอ ไปมอบให้ผู้ยื่นขอทำบัตร พร้อมทั้งนำใบรับ (บ.ป. 2 – สีเหลือง) หรือใบแทนใบรับ (สีชมพู) ส่งคืนอำเภอหากพ้นกำหนด 90 วันแล้วไม่สามารถมอบบัตรได้ ให้ส่งบัตรที่เหลือ พร้อมบัญชีส่งคืนอำเภอหรือกิ่งอำเภอ และแนะนำให้เจ้าของบัตรไปปรับด้วยตนเองที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอ

2) เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตร เฉพาะด้านซึ่งปฏิบัติอยู่ตามด้านตรวจที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 452/2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 (ปกติปฏิบัติร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครอง)

3. ทะเบียนครอบครัว

ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว

การทะเบียนครอบครัวมี 7 ประเภท คือ 1. ทะเบียนสมรส 2. ทะเบียนหย่า 3. ทะเบียนรับรองบุตร 4. ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม 5. ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม 6. ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา 7. ทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว ผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนเหล่านี้โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอ

- ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในฐานะพยานกรณียื่นคำร้องขอจดทะเบียนบ้านสมรสต่อกำนันท้องที่ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ ถ้าท้องที่ใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ยอมให้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อกำนันได้

- กำนันท้องที่ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ มีอำนาจหน้าที่รับจดทะเบียนสมรสแก่ชายหญิงนั้น ถ้าท้องที่ใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยให้ชายหญิงยื่นคำร้องพร้อมพยาน 2 คน พยานคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานปกครอง ซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านขึ้นไป หรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้แทนราษฎร เทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด หรือทนายความ

- กำนันมีอำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องขอจดทะเบียนสมรสด้วยวาจาหรือด้วยกิริยาจากชายหญิงที่ตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย ซึ่งนายทะเบียนไม่สามารถจะไปจดทะเบียนสมรสให้ได้และผู้ใกล้ความตายจะทำคำร้องตามแบบก็ไม่ได้ ให้กำนันที่ได้รับคำร้องขอจดทะเบียนพร้อมด้วยชายหรือหญิงที่ยังคงมีชีวิตอยู่ถ้าหากมีไปแสดงตนต่อนายทะเบียนโดยมิชักช้า เพื่อให้ถือคำแสดงพฤติกรรมการร้องขอแล้วจะทะเบียนสมรส

4. ทะเบียนสัตว์พาหนะ

ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ (พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 และระเบียบการสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482) ช้าง ม้า โคน กระบือ ล่อ ลา เป็นสัตว์พาหนะ ซึ่งต้องจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ภายใต้งี๋ต่อไปนี้

1. ช้างมีอายุย่างเข้าปีที่ 8
2. สัตว์อื่นนอกจากโคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่ 6

3. สัตว์ที่ได้ใช้ขบซี่ ลากเข็น หรือใช้งานแล้ว
4. สัตว์ที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 4 เมื่อจะนำออกนอกราชอาณาจักร
5. โคตัวเมียมีอายุย่างเข้าปีที่ 6 เมื่อจะทำการ โอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่ใน

กรณีรับมรดก

ทั้งนี้ เจ้าของหรือตัวแทน พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านหรือพยานในกรณีที่ไม่มีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านไปด้วยไม่ได้ มีหน้าที่ต้องนำสัตว์เหล่านี้ไปดำเนินการจดทะเบียนตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเป็นกรณีๆ ไป การจดทะเบียนต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดด้วย

อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับสัตว์พาหนะตามกฎหมายนี้ ดังนี้

- ผู้ใหญ่บ้าน

- 1) เป็นพยานในการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณสัตว์พาหนะ เมื่อเจ้าของสัตว์หรือตัวแทนนำสัตว์ไปขอจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่
- 2) มีหน้าที่ช่วยเหลือกำนันในการดำเนินการเกี่ยวกับการทะเบียนสัตว์พาหนะ
- 3) ตรวจสอบและจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (แบบ ส.พ. 19)
- 4) จัดทำบัญชีสัตว์ประจำคอกซึ่งไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (ส.พ. 18) และบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (ส.พ. 19) และตรวจสอบแก้ไข

- กำนัน

- 1) รับมอบตัวรูปพรรณ กรณีผู้มีตัวรูปพรรณแต่ไม่มีตัวสัตว์ในครอบครองเพื่อส่งให้นายทะเบียนต่อไป

- 2) รับแจ้งความหรือรับมอบตัวรูปพรรณสัตว์ที่ตายจากเจ้าของสัตว์หรือตัวแทน

- 3) รับมอบตัวรูปพรรณกรณีสัตว์หายตามกินมาไม่ได้

- 4) รับมอบบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (แบบ ส.พ. 19) จากผู้ใหญ่บ้าน (จำนวน 3 ฉบับ) นำไปส่งนายทะเบียนเพื่อรับทราบและลงนาม และจัดเก็บบัญชีดังกล่าวเพื่อเป็นหลักฐานตรวจสอบสิทธิ์ และการจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ

- 5) ตรวจสอบและจัดทำบัญชีสัตว์ประจำคอกซึ่งยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ (แบบ ส.พ. 18) ส่งนายทะเบียนเป็นประจำทุกเดือน

5. ทะเบียนอาวุธปืน

ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 การทำ ชื่อ มี ใช้ สิ่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนอาวุธปืนท้องที่ และผู้ใหญ่บ้านอาจเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับ ความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ เช่น ไม่เป็น บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน ฯลฯ ในฐานะ ความผิดที่ระบุไว้ไม่เป็นบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นผู้ซึ่งมีอาชีพและรายได้ ไม่เป็นผู้ไม่มี ที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และเป็นผู้มีภูมิลำเนาและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียน ราษฎรในท้องที่ที่ขออนุญาตไม่น้อยกว่า 6 เดือน และเป็นผู้กำกับ ดูแล ควบคุมตรวจตราการมีและ ใช้อาวุธปืนภายในตำบลหมู่บ้านให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย

การควบคุมตรวจตราอาวุธปืนและผู้ได้รับใบอนุญาต

1. พนักงานฝ่ายปกครองสงสัยพฤติการณ์ของผู้รับอนุญาตให้เรียกออาวุธ ปืนหรือกระสุนปืนมาตรวจสอบเป็นรายๆ ไป

2. หากเห็นว่าผู้มีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ หรือสงสัยในคุณสมบัติและ หลักฐานของผู้รับใบอนุญาตว่าจะเป็นผู้ต้องห้ามในการออกใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธ ปืนแล้ว ให้รายงานนายทะเบียนท้องที่ (นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ) เพื่อดำเนินการเรียกประกันทัณฑ์บน หรือถอนใบอนุญาต

3. กรณีผู้รับใบอนุญาตหาประกันให้เป็นที่เชื่อถือไม่ได้ หรือไม่ยอมทำ ทัณฑ์บน ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ซึ่งจะออกใบอนุญาตให้ไม่ได้ นายทะเบียนจะสั่งถอนใบอนุญาตและผู้รับใบอนุญาตนั้นจะต้องส่งมอบอาวุธปืนและใบอนุญาต ต่อนายทะเบียน และจัดการโอนภายใน 90 วัน ถ้าโอนไม่ได้นายทะเบียนจะจัดการขายทอดตลาดภายหลังที่ได้ประกาศและแจ้งให้ผู้ส่งมอบ ทราบแล้วได้เงินสุทธิเท่าใดจะมอบให้แก่ผู้มีสิทธิต่อไป

6. การรับราชการทหาร

ดำเนินการตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497 สรุปได้ดังนี้

1) ในเดือน กันยายน ของทุกปี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำประกาศของ นายอำเภอแจ้งไว้ให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 18 ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ณ ที่ว่าการ อำเภอท้องที่ (แผนกสถิติอำเภอ)

2) ในเดือน ตุลาคม ของทุกปี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำประกาศของ นายอำเภอ ไปแจ้งให้ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้าไปที่ 21 ใน พ.ศ. นั้น ไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่ (แผนกสถิติอำเภอ)

3) ประมาณเดือน เมษายน – พฤษภาคม ของทุกปี นำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือสถานที่ที่ทางราชการกำหนด

4) แนะนำทหารผู้ที่หลบหนีราชการทหารให้กลับกรมกอง

5) จับทหารกองเกินที่ไม่มารับหมายเรียก หรือขาดการตรวจเลือกส่งอำเภอ

6) ประกาศให้ทหารกองเกิน หรือกองหนุนในคราวที่มีการระดมพลเพื่อฝึกวิชาทหารและทดลองความพร้อม

อนึ่ง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วย การเกณฑ์ช่วยราชการทหารทั้งในเวลาปกติ (เฉพาะการเกณฑ์เพื่อการฝึกในสนามที่จำต้องมีพลเรือนเข้าร่วม) และการเกณฑ์ในเวลาไม่ปกติกล่าวคือ ประเทศอยู่ในภาวะการณ์รบหรือสงครามหรือที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

7. การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ในกรณีฉุกเฉิน เมื่อสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันภัยให้ทันทั่วถึง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานป้องกันภัย ตาม พ.ร.บ. ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 (มาตรา 33) และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 43) มีอำนาจเข้าจัดการใดๆ และสั่งให้บุคคลใดๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นเพื่อขจัดภัยเช่นว่านั้นไปพลางก่อนได้ จนกว่าผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เขตท้องที่จะมาอำนวยการแทน แต่ไม่ให้ใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่และทรัพย์สินของทางราชการ

นอกจากนี้ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านต้องร่วมกับทางอำเภอรวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจัดตั้งและฝึกอบรมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของทางราชการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2531

8. ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) คดีความผิดต่อส่วนตัว หรือความผิดอันยอมความได้ ได้แก่ การกระทำความผิดอาญาซึ่งผลของการกระทำความผิดไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วไป แต่มีผลต่อผู้ถูกระทำโดยเฉพาะ เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก บุกรุก ทำให้เสียทรัพย์สินความผิดอันเกิดจากการใช้เชือก ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงซึ่งมิใช่ภริยา

คนโดยหญิงนั้นอายุเกินกว่าสิบห้าไปขึ้นไปรวมทั้งฐานกระทำอนาจารบุคคลอายุเกินกว่าสิบห้าปีขึ้นไปทั้งนี้มิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล ไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำรับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายหรือมิได้เป็นการกระทำแก่บุคคลที่กฎหมายระบุไว้ เป็นต้น ความผิดประเภทนี้กฎหมายจะบัญญัติไว้ชัดเจนว่าความผิดที่มีลักษณะของการกระทำอย่างไรจะเป็นความผิดยินยอมความได้

คดีความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนอันได้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ณ สถานีตำรวจภูธรในท้องที่เกิดเหตุให้เขตอำนาจนั้น ๆ ในกำหนดอายุความ 3 เดือน หรือฟ้องร้องเป็นคดีด้วยตนเอง (หรือมอบอำนาจให้ทนายความ) ในกำหนดอายุความ 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คู่กรณีสามารถตกลงยอมความกันได้ตลอดเวลาไม่ว่าอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล ผลของการยอมความมีผลทำให้คดีอาญาเป็นอันระงับไป จะนำมาฟ้องร้องอีกไม่ได้

2) คดีอาญาแผ่นดิน หรือความผิดอันยอมความไม่ได้ ได้แก่ การกระทำความผิดอาญาซึ่งผลของการกระทำกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันได้แก่ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ เช่น ความผิดฐานกบฏ ความผิดต่อชีวิต เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดต่อร่างกาย เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ความผิดเกี่ยวกับการเล่นการพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาต ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

คดีอาญาแผ่นดิน คู่กรณีจะตกลงยอมความกันไม่ได้ ข้อตกลงไม่มีผลใช้บังคับ พนักงานสอบสวนยังสามารถดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ต้องหาได้ ผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดินอาจจะเป็นผู้ฟ้องร้องและเอกชน ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายจะฟ้องคดีต่อศาลเองก็ได้

ผู้ใหญ่บ้านเมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันให้ทราบ หรือถ้าเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบหรือเมื่อตรวจพบของกลางเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายให้นำส่งกำนันนอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด หรือจัดการให้เป็นไปตามหมายจับหรือหมายค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เมื่อกระทำการตามอำนาจหน้าที่ ผู้ใดดูหมิ่นหรือต่อสู้อุปสรรคขวางข่มมีความผิดต่อเจ้าพนักงานทำให้ได้รับโทษหนักขึ้นกว่าความผิดต่อบุคคลธรรมดา

ขณะเดียวกัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานอาศัยอำนาจหน้าที่ กระทำผิดย่อมมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น อันได้แก่ ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญา เป็นต้น

9. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ภายในเขตตำบล หรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 จึงเป็น “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) สืบสวนคดีอาญา

การสืบสวนคดีอาญาหมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาส่วนเขตอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีเขตอำนาจการสืบสวนคดีอาญาในเขตท้องที่ตำบลหรือหมู่บ้านของตน

วิธีการสืบสวนคดีอาญา ได้แก่ การออกไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นเพื่อหาข้อเท็จจริง เหตุการณ์ พยานหลักฐาน ของกลาง ตลอดจนตรวจค้นรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีนั้น

1) การสอบสวน

การสอบสวนหมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

แต่หากราษฎรในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องกาหรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดและไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาต หรือไม่อนุญาตปล่อยตัวชั่วคราว อาจแนะนำราษฎรให้ทราบว่า บุคคลดังกล่าวอาจร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอซึ่งเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการสอบสวนเนื่องจากเหตุหนึ่งเหตุใดดังต่อไปนี้

(1) มีผู้เสียหาย ผู้ต้องการ หรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ร้องขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(2) ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้า ประจำอำเภอเห็นเป็นการสมควร

จากเหตุดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำอำเภอมิอำนาจเรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวน (ในจังหวัดหรืออำเภอหรือกิ่งอำเภอแล้วแต่กรณี) มาชี้แจงให้คำแนะนำให้ดำเนินการ หรือเรียกสำนวนการสอบสวนมา ประกอบการชี้แจงก็ได้

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้า ประจำอำเภอเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวจะไม่ได้ผล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำอำเภอ มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจพิจารณาและสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควรรวมทั้งการสั่ง อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะสั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน หรือให้ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเรื่องนั้นด้วยก็ได้ (ข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2523 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2525 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2537 และ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2538

2) จับผู้กระทำผิด

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุมผู้กระทำความผิด อาญาที่เกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่าเกิดขึ้นภายในเขตท้องที่ของตน นอกจากกรณีที่ได้ทำการติดตาม จับโจรผู้ร้ายไปในระหว่างเขตท้องที่ติดต่อกัน

การจับผู้กระทำผิดอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- เมื่อมีหมายจับ

- เมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า เช่น เห็นนาย ก. กำลังตีศีรษะ นาย ข. อยู่ ใกล้เคียง จะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถใช้ในการ กระทำความผิด เช่น พบนาย ก. กำลังเอาสว่านเจาะประตูบ้านของผู้อื่น เมื่อเจ้าของบ้านไม่อยู่เพื่อ ลักทรัพย์ เป็นต้น

- เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้ว และจะหลบหนี เช่น เห็นนาย ก. ถีอมิดเปื้อนเลือดคิงหนีออกจากบ้านผู้อื่น เป็นต้น
- เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งความว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว
- เจ้าพนักงานขอให้ช่วย

วิธีการจับ

ให้แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ถูกจับไปยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอ แต่ถ้าจำเป็นให้จับตัวไป หากบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้นและนำตัวผู้นั้นและนำตัวผู้ถูกจับไปยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอโดยทันที (คำว่าโดยทันทีในที่นี้หมายถึง สามารถทำได้ แต่ถ้าทำไม่ได้ เช่น จับผู้ต้องหาได้ในเวลาตีคืนแล้ว และสถานที่อยู่ห่างไกลจากสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอ และหาพาหนะไม่ได้ ถ้านำตัวส่งในตอนเช้า คั้งนี้ก็เรียกได้โดยทันที)

ในกรณีที่กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ได้จับกุมผู้กระทำความผิดอาญา สมควรที่จะต้องบันทึกการจับกุมผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องจากผู้ต้องหาอันจะเป็นประโยชน์ในการสอบสวนและเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาของศาลต่อไป การทำบันทึกการจับกุมต้องรีบทำ ณ ที่เกิดเหตุในเวลานั้น

1) อำนาจค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92) ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

การค้นในที่รโหฐาน

- เมื่อมีหมายค้น
- เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน เช่น เห็นมีการเล่นการพนันในบ้านหลังหนึ่ง เป็นต้น
- เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น เช่น นาย ก. แทะผู้อื่นได้รับบาดเจ็บวิ่งหนีเข้าไปในบ้านหลังหนึ่ง เป็นต้น
- เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่า สิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน เช่น ทราบข่าวว่าที่เก็บสินค้าของ นาย ก. มีอาวุธ

ป็นผิดกฎหมายเก็บไว้เพื่อจำหน่าย และจะส่งมอบของกันภายในวันนั้น เช่นนี้หากจะรอเอาหมายค้นมา สิ่งของดังกล่าวอาจถูกโยกย้ายเสียก่อนที่จะสามารถค้นที่เก็บสินค้านั้นได้

การค้นในที่สาธารณะสถาน (อันได้แก่ การค้นบุคคลในบริเวณวัด โรงเรียน หรือขณะขับรถยนต์ หรือโดยสารรถไฟ จะค้นได้ต่อเมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด เช่น มีผู้แจ้งว่า นาย ก. มียาเสพติดให้โทษติดตัวเพื่อจำหน่าย เมื่อพบ นาย ก. ขณะยืนคุยอยู่กับผู้อื่นในบริเวณวัด เช่นนี้ถือว่ามิเหตุเพียงพอที่จะค้น นาย ก. ได้

วิธีการค้น

ให้พนักงานผู้ทำการค้นสั่งให้เจ้าของหรือคนอยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้น ให้ยอมเข้าไปโดยมิหวงห้ามอีกทั้งให้ความสะดวกตามสมควรทุกประการ ในอันที่จะจัดการตามกฎหมายทั้งนี้ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมาย หรือถ้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย ก็ให้แสดงนามและตำแหน่ง

ถ้าบุคคลดังกล่าวมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีที่ทำเป็นจะเปิดทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่น ทำนองเดียวกันก็ได้ การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างอาทิตย์ขึ้นและตก ก่อนลงมือค้นให้เจ้าพนักงานผู้ค้นแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อน เท่าที่สามารถจะกระทำได้ ให้ค้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้น หรือถ้าบุคคลเช่นกล่าวนั้น ไม่ได้ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน ซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยาน

ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นบันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และสิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้บันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานฟังแล้วแต่กรณีแล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้

4) มีอำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจอันได้แก่ หมายจับ หรือหมายค้น ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มักจะปฏิบัติร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ

10. กฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่อยู่ในท้องที่ที่มีการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) โดยตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- กำหนดอัตราค่าเช่าขั้นสูงของแต่ละท้องที่

- พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าเช่า การชำระค่าเช่า ระยะเวลาของการเช่า ตลอดจนข้อพิพาทอื่น หรือค่าเสียหายอันเกิดจากการเช่า ตามคำร้องของผู้เช่า หรือผู้ให้เช่าและมีคำสั่งใดๆ ให้ผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าปฏิบัติตามหรือมิให้ปฏิบัติตามใดๆ เพื่อให้เกิดผลตาม คำวินิจฉัย

- กฎหมายกำหนดให้ คชก. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมาย อาญาที่มีอำนาจเรียกผู้เช่า ผู้ให้เช่า หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจง หรือส่งเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวกับการเช่า มาประกอบการพิจารณาได้ นอกจากนี้มีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรือที่เช่า ที่เก็บผลผลิตของผู้เช่า ผู้ให้เช่า หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเช่าได้

การช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 222/2526 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2526 แต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (คชก.) โดยกำนัน (ตำบลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาหรือที่ดินพิพาทตั้งอยู่) เป็นอนุกรรมการส่วนอำเภอ (อชก.ส่วนอำเภอ) ที่ทำการปกครองอำเภอเป็นเจ้าของเรื่อง มีอำนาจหน้าที่พิจารณาช่วยเหลือ เกษตรกรและผู้ยากจนผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายเกี่ยวกับหนี้สินที่ดินทำกิน และคดี ความต่างๆ โดยสำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน สำนักนายกรัฐมนตรีร่วมกับ สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ เป็นผู้ให้ความ ช่วยเหลือ

11. กฎหมายว่าด้วยป่าไม้

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิดต่างๆ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ภายในเขตท้องที่รับผิดชอบดังนี้

- การทำไม้หวงห้ามโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีไม้หวงห้ามที่ยังไม่ได้ แปรรูปไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- การเก็บหรือทำอันตรายของป่าหวงห้าม โดยไม่ได้รับอนุญาตของป่า หวงห้าม ได้แก่ รวงผึ้ง น้ำมันยาง ยางสน ไม้พิน และถ่านไม้ทุกชนิด กกล้วยไม้ เปลือกไม้ ฯลฯ

- การแปรรูปป่าไม้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง (ตามกฎหมายห้ามมีไม้สักแปรรูปไม่ว่าจำนวนเท่าใดหรือไม้แปรรูปอื่นๆ จำนวนเกินกว่า 0.20 ลูกบาศก์เมตร)

- การเคลื่อนย้ายไม้เรือนเก่าโดยไม่ถูกต้อง

- ไม้เรือนเก่าหรือเครื่องใช้เก่า การขนย้ายต้องมีใบอนุญาต (กรณีที่เป็น ไม้สัก) หรือมีหนังสือรับรอง (กรณีไม้ชนิดอื่นๆ)

- การบุกรุกทำลายป่า โดยการเข้าไปก่อสร้าง แผ้วถาง เผ่าป่าหรือเข้า ยึดถือครอบครองป่า

เกี่ยวกับการบุกรุกทำลายป่า กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสอดส่องดูแลพื้นป่าไม้ในความรับผิดชอบ เมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกรุกทำลาย ให้รายงานอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบโดยเร็วและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการแก้ไข การบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า โครงการอนุรักษ์ดินน้ำป่าธาร โครงการดูแลป่าไม้ เป็นต้น (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0404/ว 14 ลงวันที่ 27 มกราคม 2527 และหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0404 ว 149 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2527)

12. กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้ใดออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรืองดเว้นการกระทำใดๆ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขหรือถอนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อป่า หรือทำให้ป่าเสื่อมสภาพหากไม่ปฏิบัติตามก็หรือ ทำลาย แก้ไขได้ ทั้งนี้ได้มีอำนาจและหน้าที่ได้ ภายใตเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

13. กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.สงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตาม กฎหมายนี้ รวมทั้งตรวจสอบการอนุญาตต่างๆ ภายใตเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ ดังนี้

- ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าสงวน ครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ ป่าสงวน

- ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าคุ้มครอง ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองเกิน ปริมาณที่กำหนดหรือค้าสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

- ห้ามมิให้ผู้ใดค้า หรือมีซากสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวงเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

หมายเหตุ สัตว์ป่าสงวนมี 9 ชนิด คือ แรด กระซู่ กูปรีหรือโคไพร ละอง หรือละมั่ง สมัน เนื้อทราย เลียงผา หรือโครา และกวางผา ส่วนสัตว์ป่าคุ้มครองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 ตามกฎกระทรวงได้กำหนดสัตว์ป่าประเภทนี้ไว้ 206

ชนิด และสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2 ตามกฎกระทรวงได้กำหนดสัตว์ป่าประเภทนี้ไว้ 34 ชนิด (รายละเอียดให้ติดต่อแผนกป่าไม้อำเภอ)

14. กฎหมายว่าด้วยชลประทานราษฎร

การชลประทานราษฎร หมายความว่า การชลประทานที่ราษฎรได้ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การเพาะปลูกของราษฎรในท้องที่

การจัดทำการชลประทานราษฎรให้เป็นไปตามความเห็นชอบของราษฎรส่วนมากที่จะได้รับประโยชน์จากการชลประทานนั้น โดยนายอำเภอมีอำนาจตั้งบุคคลที่สมควรตามความเป็นชอบของราษฎรส่วนมากที่ได้รับประโยชน์ในเขตการชลประทานเป็นหัวหน้าการชลประทานหรือเป็นผู้ช่วยตามจำนวนที่เห็นสมควรและให้มีอำนาจถอดถอนบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง เมื่อราษฎรส่วนมากเห็นสมควร

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่

- เกณฑ์แรงงานหรือเครื่องอุปกรณ์ชลประทานส่วนราษฎรในเวลาคูณเงินการเกณฑ์แรงงานหรือเคลื่อนอุปกรณ์การชลประทานให้กำหนดเอาตามเนื้อที่ที่ทำการเพาะปลูก

ผู้ใดไม่สามารถไปทำงานตามคำสั่งเกณฑ์ของเจ้าพนักงาน ถ้าสามารถจัดผู้อื่นไปทำแทนผู้นั้น ต้องจัดให้ผู้อื่นที่สมควรไปทำแทน หรือจะให้เงินทดแทนค่าแรงงานตามปริมาณแห่งงานที่จะต้องทำก็ได้

- เป็นผู้แบ่งและควบคุมงาน ในการแบ่งการงานและเครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎร

- แบ่งปันน้ำในเขตชลประทานส่วนราษฎร โดยแบ่งปันตามส่วนของจำนวนเนื้อที่ที่ทำการเพาะปลูก เว้นแต่กรณีที่ตกลงกันไม่ได้ จึงให้นายอำเภอหรือผู้แทน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าการชลประทานในส่วนที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่น้อยกว่าสามนาย เป็นผู้พิจารณาสิ่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

ในเวลาน้ำไม่พอแจกจ่ายให้เป็นประโยชน์แก่การเพาะปลูกได้ทั่วถึงกันให้นายอำเภอหรือผู้แทนประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าการชลประทานในเขตการชลประทานนั้นพิจารณาเพื่อชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

ผู้ใดขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงานหรือมิปฏิบัติตามความข้างต้น ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าสิบบาท หรือจำคุกไม่เกินสิบวันหรือทั้งปรับทั้งจำ

15. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ.2525

การขอโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก อันได้แก่ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ขุดลอก หนอง และบึงธรรมชาติ ชุดสระเก็บน้ำ ก่อสร้างฝาย บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาลฯลฯ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่

- ประสานงานการขอโครงการกับกลุ่มราษฎร องค์กระดัดหมู่บ้าน เช่น กรรมการหมู่บ้านร่วมกันพิจารณาเสนอขอโครงการตามความต้องการและเหมาะสมเสนอสภาตำบล

- จัดหางบประมาณหรือแรงงานสทบพบการก่อสร้างตามที่จำเป็น

- จัดตั้งกลุ่มใช้น้ำและสนับสนุนให้มีการวางระเบียบเพื่อบริหารใช้น้ำไปใช้และการใช้น้ำเกิดประโยชน์สูงสุด

- เร่งรัดกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาแลซ่อมแซมโครงการ โดยการซ่อมแซมไม่เกิน 5,000 บาท ให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง ส่วนการซ่อมแซมเกินกว่า 5,000 บาท ให้จัดทำโครงการรับการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะ 3 ประสาน จากกรมการปกครอง โดยผ่านที่ทำการปกครองอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ (งานพัฒนาท้องถิ่น)

กฎหมายว่าด้วยชลประทานหลวง การชลประทานหลวงเป็นกิจการที่กรมชลประทานจัดทำขึ้นนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานมีหน้าที่ดูแลรักษาคันคลองและทางน้ำชลประทานที่อยู่ในเขตท้องที่

16. ตาม พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508

กรณีในเขตพื้นที่ท้องที่การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอมอบหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ของตนเอง โดยพิจารณาแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท. 5) ในเขตท้องที่นั้นๆ สำหรับ ในเขตสภาตำบล นายอำเภอพิจารณาแต่งตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่นั้นๆ เป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท. 5) โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) จัดทำประกาศกำหนดวัน เวลา ที่จะทำการสำรวจที่ดินเพื่อให้เจ้าของที่ดินหรือผู้แทนทราบ เพื่อมาชี้เขตและแจ้งจำนวนเนื้อที่ดิน (ม.28)

2) กรณีเจ้าของที่ดินไม่ยอมแจ้งจำนวนเนื้อที่ดิน ชี้แนวเขตหรือแจ้งจำนวนเนื้อที่ดิน หรือไม่อำนวยความสะดวก เจ้าพนักงานสำรวจมีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อการสำรวจตามที่เห็นว่าถูกต้องได้ (ม.8 วรรค 2)

3) สำรวจและยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ต่อเจ้าพนักงานประเมินแทนเจ้าของที่ดินเป็นรายแปลง (ม.24 วรรค 2)

4) ทำการสำรวจที่ดินกรณีรับแจ้งจากเจ้าของที่ดินว่าเป็นเจ้าของที่ดินรายใหม่หรือจำนวนเนื้อที่ดินเปลี่ยนแปลงไป (ม.31) หรือมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอันมีเหตุให้ค่าลดหย่อนหรืออัตราภาษีบำรุงท้องที่เปลี่ยนไป ให้ยื่นแบบ ภ.บ.ท.5 หรือ ภ.บ.ท.8 หรือ ภ.บ.ท.8 ก แล้วแต่กรณีต่อเจ้าพนักงานประเมินแทนเจ้าของที่ดิน ภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับแจ้งจากเจ้าของที่ดิน (ม.32)

17. กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ

ในกรณีที่โรคติดต่ออันตราย หรือ โรคติดต่อที่ต้องแจ้งความเกิดขึ้น หรือมีเหตุสงสัยว่าได้มีโรคติดต่อดังกล่าวเกิดขึ้นภายในบ้าน ให้เข้าบ้านหรือผู้ควบคุมดูแลบ้านเมืองหรือแพทย์ผู้ทำการรักษาพยาบาลต้องแจ้งต่อทางราชการเพื่อหาทางป้องกัน

โรคติดต่ออันตรายที่สำคัญ ได้แก่

1. อหิวาตกโรค
2. กาฬโรค
3. ไข้ทรพิษ
4. ไข้เหลือง

โรคติดต่อต้องแจ้งความ คือ

1. อหิวาตกโรค
2. กาฬโรค
3. ไข้ทรพิษ
4. ไข้เหลือง
5. คอตีบ
6. โรคบาดทะยักในเด็ก
7. โปлио
8. ไข้สมองอักเสบ
9. โรคพิษสุนัขบ้า
10. ไข้รากสาดใหญ่
11. โรคแอนแทรกซ์
12. โรคทริคิโนซิส
13. โรคกาฬหลังแอ่น
14. โรคคุดทะราดระยะติดต่อ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หากพบโรคติดต่อเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้มีโรคติดต่อเกิดขึ้นภายในตำบล หมู่บ้าน ต้องรีบแจ้งให้ทางราชการทราบเพื่อดำเนินการป้องกันมิให้โรคระบาดดังกล่าวลุกลามต่อไป

18. กฎหมายว่าด้วยการกำจัดผักตบชวา

ถ้าในที่ผักตบชวาเกิดขึ้น หรือมีอยู่ในท้องที่ใด ให้ถือว่า เป็นหน้าที่ของผู้นั้นจะต้องทำลายผักตบชวา

ถ้าผักตบชวามีในที่ใดมากมาเกินกำลังผู้อยู่ในที่นั้นจะกำจัดได้ ให้เจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรียกกระดมราษฎรช่วยกันกำจัด ให้ถือว่าการกำจัดผักตบชวาเป็นสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง

19. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การปฏิบัติงานประณีประนอมข้อ

พิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530

เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างราษฎรในตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรหาทางระงับ ข้อพิพาทให้ยุติลงโดยเร็ว เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในตำบล หมู่บ้าน อันจะเอื้ออำนวยต่อการปกครองและพัฒนาตำบล หมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรแต่เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำในตำบล หมู่บ้าน ได้รับความเคารพเชื่อถือไว้วางใจจากราษฎรให้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในตำบลหมู่บ้านมาโดยตลอดการประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรจึงเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันมีหลายประการทั้งในด้านการปกครอง พัฒนาและรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาจมอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านช่วยเหลือในการประณีประนอมข้อพิพาทได้ ซึ่งตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 กำหนดหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะให้คณะกรรมการหมู่บ้านประณีประนอมข้อพิพาทนั้น ก็ให้แจ้งผู้ใหญ่บ้านทราบและผู้ใหญ่บ้านต้องดำเนินการดังนี้

1. พิจารณาว่าข้อพิพาทนั้นเป็นความแ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้หรือไม่ และข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านหรือไม่และคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้คณะกรรมการหมู่บ้านประณีประนอมข้อพิพาทนั้นหรือไม่

(ก) ถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวก็ให้ผู้ใหญ่บ้านแจ้งคู่อริทำเป็นบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท และนัดหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทโดยไม่ชักช้า และคณะกรรมการหมู่บ้านอาจมอบหมายในกรรมการ ไม่น้อยกว่า 2 คนดำเนินการแทนก็ได้ นอกจากนี้คณะกรรมการหมู่บ้านอาจเชิญบุคคลที่สมควรเข้าร่วมทำการประนีประนอมให้ได้

2. เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นข้อพิพาท ตาม 1. และดำเนินการตาม (ก) แล้วคณะกรรมการหมู่บ้านทำการไกล่เกลี่ยโดยแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้นจากการสอบถามหรือตรวจสอบสถานที่ เป็นต้น เมื่อได้ข้อเท็จจริงแล้วก็ทำการประนีประนอม โดยพิจารณาหลักกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งท้องที่ว่าข้อพิพาทดังกล่าวควรจะตกลงกันอย่างไร จึงจะเป็นธรรมแก่คู่อริแล้วจึงทำการเกลี้ยกล่อมให้คู่อริตกลงกัน

(ก) ถ้าตกลงกันได้ ให้ทำสัญญาขอความขึ้น 4 ฉบับ แล้วให้มอบคู่อริฝ่ายละฉบับเก็บรวบรวมไว้กับบันทึกยินยอมฯ 1 ฉบับ แล้วบันทึกผลการประนีประนอมตอนท้ายของบันทึกยินยอมฯ และมอบบันทึกยินยอมฯ พร้อมทั้งสัญญาขอความที่เหลืออีก 1 ฉบับให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บไว้

(ข) ถ้าไม่ตกลงกัน ก็ให้ยกเลิกการดำเนินงานแล้วแจ้งให้คู่อริทราบและบันทึกผลการดำเนินการตอนท้ายของบันทึกยินยอมฯ มอบบันทึกยินยอมให้ผู้ใหญ่บ้านแล้วให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานให้นายอำเภอทราบถึงข้อพิพาทที่ไม่ตกลงกัน โดยจะรายงานทันทีหรือรายงานพร้อมแบบรายงานประจำเดือนก็ได้

3. ทุกสิ้นเดือน เมื่อมีการประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประนีประนอมในแต่ละเดือนให้นายอำเภอทราบตามแบบที่กำหนด พร้อมทั้งส่งแบบสัญญาขอความ 1 ฉบับ ที่เหลือตาม (ก) ให้อำเภอเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐาน

ข้อพิพาทอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะบางมาตรา ดังนี้

- 1) ความผิดเกี่ยวกับการค้า มาตรา 272
- 2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 280 (276, 278), 284
- 3) ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 309-311 (วรรคแรก)
- 4) ความผิดฐานเปิดเผยความลับ มาตรา 322-324
- 5) ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326-332
- 6) ความผิดฐานโกงเข้าหนี้ มาตรา 349-350
- 7) ความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341-347 (เว้นมาตรา 343)

8) ความผิดฐานยักยอก มาตรา 352-355

9) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มาตรา 358-359

10) ความผิดฐานบุกรุก มาตรา 362-364

11) ความผิดตามมาตรา 334-336 วรรคแรก มาตรา 341-364 ถ้าเป็นการกระทำระหว่างบุพการี กับผู้สืบสันดาน หรือระหว่างพี่น้องบิดามารดาเดียวกัน ตามมาตรา 71

ข้อพิพาททางแพ่ง ที่สามารถประนีประนอมกันได้ ได้แก่ ข้อพิพาททางแพ่งทุกกรณี เช่น เรื่องผิดสัญญาหรือละเมิด เป็นต้น โดยไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์

ข้อบังคับดังกล่าวมีวัตถุประสงค์มุ่งที่จะระงับข้อพิพาทต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมโดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้ดำเนินการ ซึ่งแม้จะได้อำนาจหลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ไว้แล้ว แต่การปฏิบัติจะสำเร็จผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ปฏิบัติ คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งควรจะวางตัวเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม หมั่นศึกษาข้อกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญาในความผิดอันยอมความได้ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประนีประนอมยอมความ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรศึกษาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เข้าใจ เพื่อจะสามารถให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน หากมีข้อสงสัยประการใดให้ติดต่อที่ทำการปกครองอำเภอหรือกิ่งอำเภอ

3.3 การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 อธิบายว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญ ในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความ เข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมี ส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน

การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานในการสร้างธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ระบุว่าธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจของตัวบุคคล

2. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่สะดวกเป็นจริง ทันท่วงที ตรงไปตรงมา มีที่ไปที่มาที่ชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

3. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศในด้านต่างๆ เช่น การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ นอกจากนี้ยังรวมถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น

4. หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ได้แก่ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นการสร้างกลไกให้ผู้รับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

6. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต จริใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย (2548) ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยส่วนรวมด้วยการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้เป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพให้การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯ เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธา และเป็นที่ยิ่งของประชาชน โดยให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาความสามารถด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่

3.4 การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารทั่วไป

3.4.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร

วันชัย มีชาติ (2550: 19-23) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการบริหารเป็นการจัดการอย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์และบางครั้งต้องพึ่งพาทฤษฎีที่เชื่อถือได้ ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร ดังนั้น การบริหารจึงเป็นศาสตร์สังคม จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารใน

ลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม การบริหารจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549: 1-7) การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่คณะบุคคลร่วมกันวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมเป็นการดำเนินการในกิจกรรมการบริหารต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งการบริหารมีลักษณะดังนี้

- 1) การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์
- 2) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
- 3) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- 4) การบริหารดำเนินการเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม
- 5) การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่มี วัตถุประสงค์ตรงกัน ร่วมมือกันดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

6) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล

ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้นจะต้องมีการกระทำกันอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน เรียกว่า “กระบวนการบริหาร”

Koontz (อ้างใน สมยศ นาวิการ, 2538:86) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานคือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

บทบาทการบริหารของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น ส่วนใหญ่เน้นไปที่การบริหารจัดการเพื่อ การให้บริการประชาชนในพื้นที่ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ โดยการบริการประชาชนจะมีหลักการอย่างไร หรือจะบริหารจัดการอย่างไรนั้น มีแนวทางที่กำหนดโดยคณะกรรมการว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ ดังจะกล่าวถึงต่อไป

3.4.2 การบริหารจัดการเพื่อการบริการประชาชน

คณะกรรมการว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ (อ้างใน นันทพร รัฐถาวร, 2543: 32) ได้กำหนดหลักการพื้นฐานการให้บริการประชาชนเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการให้บริการประชาชน ซึ่งมี 9 ประการดังนี้

1. มาตรฐาน หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานต้องกำหนดมาตรฐานบริการของตนให้ชัดเจน สามารถประเมินได้ว่าเป็นรูปธรรม และแจ้งให้ประชาชนผู้มาขอรับบริการ โดยติดประกาศหรือจัดพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งมาตรฐานนั้นสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ข้อเท็จจริงและทรัพยากรของแต่ละหน่วยงาน

2. ข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการจะต้องมีข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ทันสมัยเข้าใจง่าย เผยแพร่ให้ผู้รับบริการทราบ

3. โปร่งใส หน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการ จะต้องเปิดเผยขั้นตอนในการให้บริการประชาชนผู้มาขอรับบริการสามารถตรวจสอบได้ ทั้งในด้านค่าใช้จ่าย ผู้รับผิดชอบ หลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนและข้าราชการในหน่วยงานนั้นๆ มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ได้

4. เท่าเทียมและเป็นธรรม หน่วยงานของรัฐต้องให้บริการประชาชนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ พรรคพวก ให้บริการด้วยความเสมอภาค ซื่อสัตย์ เป็นธรรม และไม่เอานเอียง รวมทั้งการออกหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติให้คำนึงถึงความเท่าเทียมกันของประชาชนทุกกลุ่ม

5. ทางเลือก หน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการจะต้องจัดให้มีทางเลือกในการให้บริการหลายๆ ทาง โดยอาจจะต้องรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการอย่างสม่ำเสมอจากผู้มารับบริการเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่า ควรจะให้บริการอย่างไร

6. สุภาพและช่วยเหลือเกื้อกูล หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ จะต้องให้การต้อนรับและบริการประชาชนด้วยความสุภาพ กระตือรือร้นเป็นมิตร ไม่ถือตัวเกินไม่ปิดความรับผิดชอบ และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลให้ดีที่สุด

7. อธิบายและแก้ไขให้ถูกต้อง หน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการจะต้องพร้อมให้คำอธิบายแก่ประชาชนผู้มาขอรับบริการ ในกรณีที่ผู้รับบริการไม่ได้รับบริการตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือตามที่ร้องขอไว้และในกรณีที่การให้บริการเป็นความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ก็จะต้องขอโทษและแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีช่องทางการร้องทุกข์หรือร้องเรียนต่อผู้บริหารของหน่วยงานนั้นๆ

8. ประสิทธิภาพและคุ้มค่า หน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการต้องให้บริการประชาชนโดยคำนึงถึงความรวดเร็ว ทันการ สอดคล้องกับความต้องการและความพอใจของผู้รับบริการ ประหยัดคุ้มค่า และต้องมีคุณภาพที่เทียบได้กับมาตรฐานสากล

9. สถานที่และสภาพแวดล้อม หน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการต้องจัดหรืออำนวยความสะดวกในด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับผู้รับบริการ

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดจากนักวิชาการอื่นๆ อีก ที่สำคัญเช่น

บุญธรรม เลิศสุขีเกษม (2543: 7) กล่าวว่า การบริการประชาชน คือ การต้อนรับ การสงเคราะห์ การอำนวยความสะดวกช่วยเหลือประชาชนผู้รับบริการ(หรือลูกค้า) ด้วยความเต็มใจ รวดเร็ว ถูกต้อง เป็นธรรม ด้วยอัธยาศัยอันดี เป็นมิตร เพื่อนำความพึงพอใจสู่ประชาชน

ประยูร กาญจนกุล (อ้างใน นันทวัฒน์ บรมานันท์ 2543: 142 และสุรพร เลี่ยนสลาย 2549: 2-5) ให้ความหมายว่า “บริการสาธารณะ” หมายถึง กิจกรรมที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครอง ที่จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน

ศุภชัย ยาวะประภาส (2545: 11) ได้อธิบายว่า การให้บริการสาธารณะ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกับการมีรัฐ ๆ จึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรื่องความสงบเรียบร้อย การบำบัดทุกข์บำรุงสุข พัฒนาการบริการและกระจายบริการสาธารณะเหล่านั้นให้แก่ประชาชนในสังคม

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2551: 226) ได้สรุปความหมายของการให้บริการสาธารณะว่าการให้บริการสาธารณะ หมายถึงการที่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเป็นของรัฐหรือของเอกชน ดำเนินการส่งต่อบริการให้แก่ประชาชนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม โดยที่การให้บริการสาธารณะที่เป็นระบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ คือ หน่วยงานและบุคคลที่ทำหน้าที่ให้บริการ บัณฑิตเข้าหรือทรัพยากร กระบวนการและกิจกรรม ช่องทางการให้บริการ ผลผลิตหรือตัวบริการ และผลกระทบหรือคุณค่าที่มีต่อผู้รับบริการ

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2547: 252) การประเมินผลความสำเร็จของการให้บริการสาธารณะซึ่งมีอยู่ 2 แนวทาง คือ แนวทาง อัตวิสัยและแนวทางวัตวิสัย โดยแนวทางแรกเน้นการประเมินที่ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ในขณะที่แนวทางหลังเน้นการประเมินที่ผู้ให้บริการ แนวทางอัตวิสัยจะเน้นการสอบถามความคิดเห็นของผู้รับบริการ ซึ่งถ้าพิจารณาประกอบกับค่านิยมหรือหลักการให้บริการสาธารณะที่ จอห์น ดี มิลเล็ท ได้กล่าวไว้ สามารถประเมินความสำเร็จของโครงการให้บริการสาธารณะจากผู้รับบริการได้ใน 6 มิติ ที่สำคัญคือ

1. ความสามารถในการสนองตอบต่อความต้องการหรือข้อเรียกร้องของผู้รับบริการและการมีส่วนร่วม
2. ความเสมอภาคในการให้บริการ
3. การให้บริการที่ตรงเวลา
4. การให้บริการอย่างเพียงพอ
5. ความต่อเนื่องในการให้บริการ
6. ความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงการให้บริการ

จากแนวคิดการบริหารและการให้บริการประชาชน วัตถุประสงค์หลัก คือ การให้ ผู้รับบริการจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับการบริการที่ดีหรือประชาชนได้รับประโยชน์ สูงสุด และการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นใน การให้บริการประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยจึงปรับแนวคิด ดังกล่าวมาวิจัย โดยประยุกต์เป็น “การปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป”

3.5 หลักการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ,2545: 84) อธิบายว่า เมื่อเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว การวางแผนและวางแผนให้เหมาะสม เพื่อให้เป็นที่เคารพเชื่อถือศรัทธาและนำความผาสุกมาสู่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ในฐานะนัก ปกครองท้องถิ่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมียุทธศาสตร์หรือแนวทางในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ที่สำคัญ ควรรู้ ดังนี้

หลักในการปฏิบัติตน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ประทับใจแก่ผู้พบเห็น แนวทางสำคัญในการพัฒนาตนเอง ได้แก่

1. บุคลิกภาพ ต้องพัฒนาตนเองให้มีบุคลิกลักษณะที่น่าเคารพนับถือ น่าเกรงขาม ผู้ที่มีบุคลิกดีจะมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง รอบรู้มีไหวพริบ ปฏิภาณ กริยาท่าทางมาดมั่น การพูดจาจะใช้ภาษาที่ถูกต้อง นุ่มนวล ไม่หลบตา มีอารมณ์ขัน
2. การแต่งกาย ต้องเรียบร้อย ถูกระเบียบ ถูกกาลเทศะ การแต่งกายไปในงาน ต่างๆ ต้องให้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน ว่าในพิธีการต่างๆ ต้องแต่งกายเช่นใด การแต่งกายให้ เหมาะสมกับงานและ โอกาสจะสร้างความมั่นใจแก่ตนเองและความประทับใจแก่ผู้พบเห็น ถ้าแต่ง เครื่องแบบก็ต้องถูกต้องตามระเบียบ กฎกระทรวงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2532) ออกตามความใน พระราชบัญญัติเครื่องแบบเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น พ.ศ. 2509 ได้กำหนดเครื่องแบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนันและแพทย์ประจำตำบลไว้

3.6 แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ,2545: 89) อธิบายว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นผู้มีความสำคัญที่จะสร้างความเจริญให้แก่ ท้องถิ่นของตนและเป็นตำแหน่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราษฎร ย่อมทราบว่าราษฎรในท้องถิ่น ของตนมีความประสงค์สิ่งใดควรดำเนินการปกครองหรือบำรุงส่งเสริมอาชีพด้วยวิธีใด ราษฎรใน หมู่บ้านตำบลของตนจึงจะบังเกิดความสุข กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ คนใดประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ สุจริตปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผนก็ย่อมได้รับการยก

योगเป็นที่นับถือของราษฎร แต่ถ้ากำนันผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ประพฤติตนไม่เหมาะสม ถือพรกคือพวกกดขี่ข่มเหงราษฎร ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางทุจริต ขาดความยุติธรรมแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการในทางปกครอง และสร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎร

ตามเหตุผลดังกล่าว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ระเบียบการต่างๆ และกฎหมายที่อื่นเท่าที่ได้กำหนดให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัดและให้พยายามศึกษาความรู้ เอาใจใส่พัฒนาท้องที่ ดูแลทุกข์สุขของราษฎรให้เขตปกครองของตน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม เกี่ยวกับเรื่องนี้ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ดังนี้

1. กรมการปกครองจัดทำหนังสือคู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อมอบให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกใหม่ทุกคนใช้เป็นคู่มือศึกษา ระเบียบ กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับเลือกเข้ามา ได้ทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ในฐานะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องเป็นผู้นำของราษฎรในหมู่บ้านและตำบล เป็นผู้เชื่อมประสานนำความเดือดร้อน ความต้องการของราษฎรแจ้งให้ทางราชการทราบ และนำข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ไปแจ้งให้ประชาชนทราบ ฯลฯ

2. ให้นายอำเภอ กิ่งอำเภอ จัดให้มีการอบรมข้อกฎหมาย ระเบียบการต่างๆ และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งชี้แจงนโยบายของรัฐบาล เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ และจัดให้มีการทดสอบความรู้ทุกระยะ 6 เดือน สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกใหม่ก็จัดให้เข้ารับการปฐมนิเทศเป็นกรณีพิเศษ ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ที่หย่อนความรู้ความสามารถ และมีความประพฤติไม่เหมาะสม ก็จะต้องถูกพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่ง

ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่จะจัดอบรมและทดสอบจะมาจากกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข กฎหมายป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา เป็นต้น

การดำเนินการข้างต้นได้เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2522 โดยอำเภอ กิ่งอำเภอ และจังหวัดจะต้องรายงานผลให้กระทรวงมหาดไทยทราบทุกระยะ 6 เดือน ตามหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.2/ว 2069 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2540

3. กรมการปกครอง จัดให้มีโครงการสัมมนากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกใหม่เป็นประจำทุกปีโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกเข้ามาใหม่มีความรู้ด้านระเบียบ กฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ปลุกฝังจิตสำนึกและอุดมการณ์ใน

การทำงานเพื่อให้บรรลุผลในการตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดสัมมนาในศูนย์จังหวัดที่กำหนดทั่วประเทศ รุ่นละ 2 – 3 วัน สำหรับผู้เข้าสัมมนาได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติหน้าที่มาไม่เกิน 1 ปี

4. การฝึกอบรมตามหลักสูตรประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ณ วิทยาลัยการปกครอง อำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ วิสัยทัศน์และประสบการณ์ อันเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการบริหารงานสำหรับอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ระยะเวลาการอบรม 12 วัน โดยวิทยาลัยการปกครอง เป็นผู้รับผิดชอบจัดให้มีการฝึกอบรมปกติปีละ 2 รุ่นๆ ละ ประมาณ 60คน

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ที่มีตำแหน่งเป็นประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ ผู้ผ่านการฝึกอบรมจะมีสิทธิประดับวิเทศฐานะของวิทยาลัยการปกครอง

5. การฝึกอบรมตามหลักสูตรการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ณ ศูนย์ฝึกสภามิตร “ศูนย์ฝึกสภามิตร” ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักประสานมวลชน (สน.ปส.) กรมการปกครองมีสถานที่ทำงานอยู่บนเนื้อที่จำนวน 120 ไร่ ดิษายทะเลของตำบลอ่าวน้อย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ศูนย์ฝึกสภามิตร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการสืบเนื่องจากการแต่งตั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (พรส.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมเพิ่มพูนสมรรถภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง มีระยะเวลาการฝึกอบรม 4 สัปดาห์ โดยผู้เข้ารับการอบรมต้องพักแรมกินอยู่ร่วมกัน

4. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดชัยนาท

4.1 ประวัติจังหวัดชัยนาท

ประวัติจังหวัดชัยนาท ชัยนาทแปลตามคำศัพท์มีความหมายว่า “ชัยชนะที่มีเสียงบันลือ” เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่ง ตัวเมืองเดิมอยู่บริเวณฝั่งขวาแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากคลองแพรกศรีราชา ใต้ปากน้ำเก่า สันนิษฐานว่าคงจะสร้างขึ้นในสมัยพญาเลอไทครองกรุงสุโขทัยระหว่าง พ.ศ. 1860 – 1879 เมืองแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า เมืองแพรกหรือเมืองสรรค์ มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านทางใต้ เมื่อกรุงสุโขทัยเสื่อมอำนาจลง เมืองแพรกก็ได้กลายเป็นเมืองหน้าด่านทางตอนเหนือของกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้เกิดชุมชนใหม่ไม่ไกลจากเมืองสรรค์ มีเจ้าสามพระยาเป็นผู้ครองเมืองเป็น

ผู้ครองเมือง ซึ่งต่อมาได้ขึ้นครองกรุงศรีอยุธยา ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 เมืองที่เกิดขึ้นใหม่นี้เป็นเมืองใหญ่ มีชื่อว่าชัยนาท ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ย้ายตัวเมืองจากบริเวณแหลมยาง มาตั้งตรงฝั่งซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนเมืองสรรค์นั้นเสื่อมลงเรื่อยๆ เพราะผู้คนอพยพมาอยู่ที่ชัยนาทเป็นส่วนใหญ่ ในที่สุดก็กลายเป็นเพียงอำเภอหนึ่งของชัยนาทเท่านั้น ชัยนาทเป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เคยใช้เป็นที่ตั้งทัพรับศึกพม่าหลายครั้งและมีชัยทุกครั้งไป จึงเป็นที่มาของชื่อชัยนาทแห่งนี้

4.2 อาณาเขตของจังหวัดชัยนาท

อาณาเขตของจังหวัดชัยนาท ทิศเหนือ จดอุทัยธานี และนครสวรรค์ ทิศใต้ จดสิงห์บุรี และสุพรรณบุรี ทิศตะวันออก จดนครสวรรค์ และสิงห์บุรี ทิศตะวันตก จดอุทัยธานี มีพื้นที่ 2,469.746 ตร.กม. (อันดับที่ 65) ประชากร 333,172 คน (พ.ศ. 2555) (อันดับที่ 67) ความหนาแน่น 134,172 คน/ตร.กม. (อันดับที่ 30) พื้นที่จังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่ทำการเกษตร การเพาะปลูกพืชผัก เช่น การทำนา ไร่ อ้อย ไร่ มัน ทำสวนส้มโอ

4.3 สัญลักษณ์ประจำจังหวัดชัยนาท

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด ตราประจำจังหวัด รูปพระธรรมจักร รองรับด้วยพญาครุฑ เบื้องหลังเป็นแม่น้ำและภูเขา ซึ่งหมายถึงสัญลักษณ์รูปพระธรรมจักรที่ประดิษฐานอยู่ ณ วิหารวัดธรรมามูลวรวิหาร ตั้งอยู่บนไหล่เขาธรรมามูล ดอกไม้ประจำจังหวัด ดอกชัยพฤกษ์ ต้นไม้ประจำจังหวัด ต้นมะตูม ธงประจำจังหวัด เป็นรูปตราประจำจังหวัดบนพื้นสีบานเย็น ซึ่งเป็นสีประจำจังหวัด

คำขวัญประจำจังหวัด “หลวงพ่อสุโขทัย เชื้อนเจ้าพระยา ลือชื่อ นามระบือสวนนก ส้มโอดกขาวแตงกวา”

4.4 เศรษฐกิจของจังหวัดชัยนาท

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยนาทเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 3 สาย แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำน้อย จึงเหมาะสำหรับการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 จึงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ ด้านการพาณิชย์ ประมาณร้อยละ 6 ด้านการอุตสาหกรรม และด้านการหัตถกรรมประมาณร้อยละ 3 โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ข้าว ส้มโอ กระเทียม มะพร้าว มะม่วง และมันสำปะหลัง เป็นต้น

4.5 การปกครองจังหวัดชัยนาท

การปกครองแบ่งออกเป็น 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองชัยนาท อำเภอมโนรมย์ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอสรรพยา อำเภอสรรคบุรี อำเภอนันคา อำเภอหนองมะโมง อำเภอเนินขาม

จำนวนตำบล 51 ตำบล จำนวนหมู่บ้าน 499 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 องค์การ
จำนวนเทศบาลเมือง 1 เทศบาล จำนวนเทศบาลตำบล 30 เทศบาล จำนวนองค์การบริหารส่วน
ตำบล 21 องค์การ

4.5 หมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท

จำนวนหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท มีจำนวนรวมทั้งหมด 499 หมู่บ้าน จำนวน
รวมตำบล 51 ตำบล ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนรวมหมู่บ้านทั้งหมดในจังหวัดชัยนาทแบ่งตามอำเภอ

ชื่ออำเภอ	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
			เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	องค์การบริหารส่วน ตำบล
เมือง	8	79	1	4	3
มโนรมย์	7	40		3	5
สรรพยา	7	55		6	1
วัดสิงห์	6	47		2	4
สรรคบุรี	8	92		7	1
หันคา	8	97		5	3
เนินขาม	3	48		1	2
หนองมะโมง	4	41		2	2
รวม	51	499	1	30	21

4.6 จำนวนกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

จำนวนกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท จังหวัดชัยนาทมีกำนันจำนวน 51 คน
ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 499 คน (ข้อมูล ณ 30 มิถุนายน 2554)

4.7 จุดเด่นของจังหวัดชัยนาท

เมื่อปี พ.ศ. 2544 นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้นำความคิดการบริหารงาน
แบบ CEO เข้ามาให้ผู้ว่าราชการจังหวัด 5 จังหวัด เป็นการทดลอง ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัด
ศรีสะเกษ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแบ่งชั้นรางวัลกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนันและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2546 ข้อ 8 เกณฑ์การให้รางวัล (ก) จังหวัดที่มีอำเภอไม่เกิน 10 อำเภอ ให้มีประเภทละหนึ่งรางวัล

จังหวัดชัยนาท มีอำเภอรวมทั้งหมด 8 อำเภอ จึงมีรางวัล กำนันยอดเยี่ยมหนึ่งรางวัล ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมหนึ่งรางวัล

ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 - 2556 จังหวัดชัยนาท มีกำนันได้รับรางวัลกำนันยอดเยี่ยม 10 รางวัล หรือ 10 คน ผู้ใหญ่บ้านได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม 10 รางวัล หรือ 10 คน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรื่องอุไร ช่วยชู (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการประสานงานระดับปานกลาง และได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานระดับปานกลาง สำหรับความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง อาชีพและการประสานงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน ส่วนระดับ การศึกษาการฝึกอบรมและศึกษาดูงานและความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ไม่ทำให้ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

สมบูรณ์ สุขสำราญ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านรากฐานของแผ่นดิน ผลการศึกษาได้สรุปสถานะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันได้เป็น 4 ประการ คือ (1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสถานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะตัวแทนของประชาชน (3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสถานะผู้บริหาร/ผู้แทนประชาชนในหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น (4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสถานะของผู้นำชุมชน แต่ปัญหาจุดอ่อนที่สำคัญคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังขาดความรู้ รายงานการวิจัยได้ให้ข้อเสนอว่าการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะคงความสำคัญในระดับ ตำบลหมู่บ้านดังที่เคยเป็นมาในอดีตได้ จำเป็นจะต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้รอบรู้อย่างแท้จริงในเรื่องท้องที่ของตนเอง

นิจ ไพรสนธ์ (2542) ได้ศึกษาการเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กิจกรรมแทรกแซง ประกอบด้วย การฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การมอบภารกิจ การนิเทศติดตามงาน และการจัดลำดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ผลการศึกษาพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจ

และสมรรถนะในการปฏิบัติงานไม่ดีขึ้นภายหลังกิจกรรมแทรกแซงตลอดทั้งความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ดีขึ้น แต่กลับมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสรุปได้ว่าวิธีการจัดกิจกรรมแทรกแซงในการวิจัยไม่สามารถเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้านได้

ชูชีพ พงษ์ไชย (2541) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 กับตาม พ.ร.บ.สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เป็นผู้ที่มีบทบาทอยู่ทั้งในการปกครองท้องถิ่นและการปกครองท้องที่ แม้จะมีความสัมพันธ์และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาตำบลในภาพรวม แต่เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและลักษณะการแสดงบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถตระหนักและแสดงบทบาทตามสถานภาพการเป็นนักปกครองท้องที่ได้ชัดเจน แต่มีระดับความเข้าใจรับรู้น้อยในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ความไม่สามารถในการแยกแยะและระบุบทบาทหน้าที่ของตนเองได้เป็นผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมักจะแสดงบทบาทความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ในฐานะการเป็นนักปกครองท้องที่ในการบริหารและปฏิบัติงานซึ่งส่งผลกระทบในด้านความขัดแย้งกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากเลือกตั้ง

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2541) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เหมาะสมในอนาคต จากการศึกษาพบว่าในอนาคตบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยจะมีความสำคัญที่สุดในบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มีข้อเสนอในเชิงปฏิบัติว่า จะต้องมีการทบทวนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอนาคตต้องเน้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง และการเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ เนื่องจากในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 กระทรวงมหาดไทยได้เน้นให้ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริการประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และด้านปราบปรามผู้มีอิทธิพล อนึ่งการที่รัฐบาลมีเสถียรภาพ

มากทำให้สามารถกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพได้ด้วยการอบรม กระตุ้นจิตสำนึกในหน้าที่ และมีการพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนประจำเดือน โดยกรณีดังกล่าวมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการสนองตอบนโยบายของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพโดยเท่าเทียมกันและทั่วถึง

จากแนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาวิจัยด้านต่างๆ แต่ละครณีตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันมีประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องสถานะ บทบาท หน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายกำหนดยังคงมีความสำคัญต่อการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง ในฐานะเป็นผู้นำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติในระดับฐานราก ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามบทบาท หน้าที่ ที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมในปัจจุบันได้มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้บทบาท หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จึงเห็นว่าควรศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในขณะนี้ว่าเป็นอย่างไรเพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรค และเป็นข้อสนเทศที่จะใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไป โดยผู้วิจัยกำหนด จะศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารทั่วไปและการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Serway Study) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนตัวแทนหมู่บ้าน 499 หมู่บ้าน หรือ 499 คน จากหมู่บ้าน ในจังหวัดชัยนาท (จากทะเบียนราษฎรจังหวัดชัยนาท พ.ศ.2554)

กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane,1973) ที่ ความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = จำนวนของขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนหมู่บ้านทั้งหมดของจังหวัดชัยนาท

e = ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (โดยกำหนดให้เท่ากับ 0.005)

แทนค่า

$$n = \frac{499}{1+499 \times (0.05)^2}$$

$$= 223$$

ดังนั้น จำนวนตัวอย่าง = 223 หมู่บ้าน หรือ 223 คน

จากตัวอย่างดังกล่าว ได้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี แบ่งตามโควตา จากสูตร

$$\text{กลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนประชากร (หมู่บ้าน) ในอำเภอ} \times \text{กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}}{\text{ประชากรทั้งหมด (หมู่บ้าน)}}$$

แทนค่าหากกลุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{กลุ่มตัวอย่างอำเภอเมือง} &= \frac{79 \times 223}{499} \\ &= 35.3 \end{aligned}$$

จากสูตรหากกลุ่มตัวอย่างแบบ แบ่งตามโควตา ได้ตัวแทนหมู่บ้านจำนวน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ตัวแทนหมู่บ้าน

ลำดับ	ชื่ออำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนเต็ม
1	เมือง	79	35.3	35
2	มโนรมย์	40	17.9	18
3	สรรพยา	55	24.6	25
4	วัดสิงห์	47	21.0	21
5	สรรคบุรี	92	41.1	41
6	หันคา	97	43.3	43
7	เนินขาม	48	21.5	22
8	หนองมะโมง	41	18.3	18
	รวม	499	223	223

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากการแบ่งแบบโควตา ผู้วิจัยได้ทำการหากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับสลาก ซึ่งผู้วิจัย ดำเนินการจัดทำกล่องขึ้นมา 8 กล่อง 1 กล่องเป็นตัวแทนหนึ่งอำเภอ แล้วเขียนหมายเลข บ้านเลขที่ทั้งหมดของแต่ละอำเภอลงในกล่อง ทำการจับสลากขึ้นมาทีละแผ่นแล้วจดบันทึก หมายเลขบ้านเลขที่ที่จับได้ ให้ครบจำนวนตามที่ต้องการของแต่ละอำเภอจากการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง แบบโควตา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามปลายเปิดโดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบบประเมินค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดให้มีน้ำหนัก เปรียบเทียบกัน เป็นการแบ่งตามมาตราส่วนประมาณค่าของการตีความหมายออกเป็น 4 ระดับ โดยจัดรูปแบบที่เอื้อต่อการประเมินผล ให้มีความง่ายต่อผู้ตอบแบบสอบถามและการวิเคราะห์ผล มีค่าน้ำหนักเปรียบเทียบกัน 4 ชั้น ใช้สูตรอันดับภาคชั้น (อ้างถึงในวรพจน์ พรหมสัจยพรด และ สุมัทนา กลางคาร 2548: 31) ดังนี้

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{4} = 0.75$$

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.75	หมายถึง	1	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.76 - 2.50	หมายถึง	2	น้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.25	หมายถึง	3	มาก
ค่าเฉลี่ย 3.26 - 4.00	หมายถึง	4	มากที่สุด

สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ลักษณะคำถามปลายปิด ใช้มาตรวัด 4 ระดับ

ตอนที่ 3 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป ลักษณะคำถามปลายปิด ใช้มาตรวัด 4 ระดับ

ตอนที่ 4 จุดเด่นและจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 5 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ลักษณะคำถามปลายปิด ใช้มาตรวัด 4 ระดับ

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ลักษณะคำถามปลายเปิด

3. การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย

นายสถาพร ทองไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลตำบลหางน้ำสาคร วุฒิกการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางวิริยัญญา แสงสร นักวิชาการศึกษา เทศบาลตำบลหางน้ำสาคร วุฒิกการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นางจิราพร แก้ววานิช ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุตะเถา วุฒิกศึกษา บริหารสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ทดลองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (∞ - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .944

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแจกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 223 ชุด โดยที่ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้หลายวิธีในการส่งแบบสอบถาม ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ผู้วิจัยจัดส่งให้กลุ่มตัวอย่างเอง ผู้วิจัยจัดส่งผ่านตัวแทน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่านกำนันและผู้ใหญ่บ้านช่วยส่งต่อให้กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามพร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยเริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 - 31 พฤษภาคม 2556 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบตามจำนวน 223 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1) ข้อมูลส่วนตัวของของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ เขตปกครองที่อาศัยอยู่ ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4) จุดเด่นจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5) ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับกรณีทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance = ANOVA) สำหรับการหาความแตกต่างมากกว่า 2 กลุ่ม การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significance Difference : LSD)

6) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ใช้สถิติ การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับกรณีทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance = ANOVA) สำหรับการหาความแตกต่าง มากกว่า 2 กลุ่ม การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significance Difference : LSD)

7) ปัญหาและข้อเสนอแนะสำหรับหารปฏิบัติหน้าที่กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency) การอภิปรายเชิงพรรณนา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในเขตจังหวัดชัยนาท จำนวน 223 คน ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามและได้รับแบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 223 ฉบับ ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

2.1 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ 2457 และตามกฎหมายอื่น ๆ

2.2 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป

2.3 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 4 จุดเด่นและจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองเฉลี่ย (Sum of Squares)
df	แทน	ค่าที่ระดับความเป็นอิสระของการแปรผัน (Degree of freedom)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง (Mean of Squares)

t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณา	t-Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความนัยสำคัญในการแจกแจง	
		ความแปรปรวนของตัวแปรอิสระตั้งแต่ 3 ตัว ขึ้นไป	
Sig	แทน	ความน่าจะเป็นทางนัยสำคัญทางสถิติ	
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	70	31.4
หญิง	153	68.6
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.6 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 31.4

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 – 25 ปี	71	31.8
26 – 35 ปี	82	36.8
36 – 44 ปี	36	16.2
45 ปี ขึ้นไป	34	15.2
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุ 26–35 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมา มีอายุ 18-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.8 มีอายุ 36-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.2 และมีอายุ 45 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถมศึกษา	36	16.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	22	9.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	79	35.4
อนุปริญญา/ปวส.	48	21.6
ปริญญาตรี	36	16.1
อื่น ๆ	2	0.9
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 35.4 รองลงมา มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 21.6 ระดับประถมศึกษาและปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 9.9 และอื่นๆ (ปริญญาโท) คิดเป็นร้อยละ 0.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ	22	9.9
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	6	2.7
พนักงานเอกชน	143	64.1
เกษตรกร	23	10.3
อื่น ๆ	29	13.0
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 64.1 รองลงมาประกอบอาชีพอื่น ๆ (ธุรกิจส่วนตัว) คิดเป็นร้อยละ 13.0 เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 10.3 เป็นข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ คิดเป็นร้อยละ 9.9 และเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	30	13.5
5,001 - 10,000 บาท	116	52.0
10,001 – 15,000 บาท	58	26.0
15,001 บาท ขึ้นไป	19	8.5
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมา มีรายได้ 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.0 รายได้น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.5 และรายได้ 15,001 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		
น้อยกว่า 3 ปี	11	4.9
3 – 5 ปี	25	11.2
6 – 9 ปี	33	14.8
10 ปี ขึ้นไป	154	69.1
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 69.1 รองลงมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ 6-9 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.8 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.2 และอาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเขตการปกครองที่อาศัยอยู่

เขตการปกครองที่อาศัยอยู่	จำนวน	ร้อยละ
เขตการปกครองที่อาศัยอยู่		
องค์การบริหารส่วนตำบล	76	34.1
เทศบาลตำบล	147	65.9
รวม	223	100.0

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล คิดเป็นร้อยละ 65.9 และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 34.1

ตอนที่ 2 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด	2.62	0.577	มาก
2. ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านด้านการบริหารทั่วไป	2.70	0.658	มาก
3. ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล	2.65	0.606	มาก
รวม	2.64	0.571	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านด้านบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมา คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{X} = 2.65$) ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.62$)

2.2 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่นๆ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด รวม 10 ด้าน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายกำหนด	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครอง	2.68	0.65	มาก
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	2.61	0.746	มาก
3. ด้านอำนวยความสะดวก	2.63	0.712	มาก
4. ด้านการส่งเสริมอาชีพ	2.58	0.655	มาก
5. ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร	2.65	0.661	มาก
6. ด้านบริการประชาชน	2.71	0.647	มาก
7. ด้านการทะเบียน	2.56	0.678	มาก
8. ด้านกิจการสาธารณประโยชน์	2.72	0.737	มาก
9. ด้านคดีอาญา	2.53	0.706	มาก
10. ด้านเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ	2.60	0.657	มาก
รวม	2.62	0.577	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านกิจการสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.72$)

รองลงมา คือ ด้านบริการประชาชน ($\bar{X} = 2.71$) ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 2.68$) ด้านการป้องกันดูแล
ทุกข์ภัยของราษฎร ($\bar{X} = 2.65$) ด้านอำนาจความเป็นธรรม ($\bar{X} = 2.63$) ด้านการรักษาความสงบ
เรียบร้อย ($\bar{X} = 2.61$) ด้านเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ ($\bar{X} = 2.60$) ด้านการส่งเสริมอาชีพ
($\bar{X} = 2.58$) ด้านการทะเบียน ($\bar{X} = 2.56$) และด้านคดีอาญา ($\bar{X} = 2.53$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน
และผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการปกครอง

ด้านการปกครอง	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความสามัคคีสมานฉันท์	2.70	0.809	มาก
2. การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตนถูกต้องเป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย	2.73	0.692	มาก
3. การกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี	2.72	0.791	มาก
4. ทำการอบรมชี้แจงราษฎรมีความรู้ความเข้าใจ ข้อราชการ กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ	2.65	0.778	มาก
5. ทำหน้าที่จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการ หมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	2.61	0.769	มาก
รวม	2.68	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตาม
กฎหมายกำหนด ด้านการปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตนถูกต้องเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.73$)
และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทำหน้าที่จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้าน
อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ($\bar{X} = 2.61$)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คูแดูแลการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน	2.53	0.894	มาก
2. กำหนดวิธีการแจ้งข่าวจากรายชัวร์ หรือเครือข่ายการข่าวในพื้นที่ที่อยู่อาศัย	2.70	0.779	มาก
3. คูแดูแลป้องกันระงับเหตุร้ายต่างๆ	2.61	0.867	มาก
รวม	2.61	0.746	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า กำหนดวิธีการแจ้งข่าวจากรายชัวร์ หรือเครือข่ายการข่าวในพื้นที่ที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมา คือ คูแดูแลป้องกันระงับเหตุร้ายต่างๆ ($\bar{X} = 2.61$) และคูแดูแลการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.53$) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คูแดูแลและประชาสัมพันธ์ให้ทราบช่องทางรับเรื่องราวร้องทุกข์แก่ราษฎรในหมู่บ้าน	2.68	0.795	มาก
2. คูแดูแลและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีความ	2.58	0.789	มาก
รวม	2.63	0.712	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า คูแผลและประชาสัมพันธให้ทราบช่องทางรับเรื่องราวร้องทุกข์แก่ราษฎรในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 2.68$) และคูแผลและจัดให้มีการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีความ ($\bar{X} = 2.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการส่งเสริมอาชีพ

ด้านการส่งเสริมอาชีพ	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เอาใจใส่เพื่อแสวงหาช่องทางเพื่อให้ราษฎรได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต	2.54	0.758	มาก
2. คูแผลรักษาคู่ครองป้องกันที่ดินสาธารณะ	2.59	0.704	มาก
3. การดูแลสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน	2.62	0.779	มาก
รวม	2.58	0.655	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการส่งเสริมอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การดูแลสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมา คือ คูแผลรักษาคู่ครองป้องกันที่ดินสาธารณะ ($\bar{X} = 2.59$) และเอาใจใส่เพื่อแสวงหาช่องทางเพื่อให้ราษฎรได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต ($\bar{X} = 2.54$) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร

ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นำปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎรแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.60	0.740	มาก
2. จัดให้มีการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดที่เป็นอันตรายต่อคน พืช และสัตว์เลี้ยง	2.72	0.739	มาก
รวม	2.65	0.661	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า จัดให้มีการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดที่เป็นอันตรายต่อ คน พืช และสัตว์เลี้ยง ($\bar{X} = 2.72$) และนำปัญหา ความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎรแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.60$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านบริการประชาชน

ด้านบริการประชาชน	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ในการไปติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2.75	0.702	มาก
2. การอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการรับบริการจาก ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกหน่วยให้บริการแก่ราษฎรในพื้นที่	2.67	0.715	มาก
รวม	2.71	0.647	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านบริการประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการไปติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.75) และการอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการรับบริการจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกหน่วยให้บริการแก่ราษฎรในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 2.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการทะเบียน

ด้านการทะเบียน	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสำรวจและดูแลรักษาแหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์	2.54	0.769	มาก
2. ดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขบัญชี รายชื่อตามทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตรงกับความจริง	2.60	0.752	มาก
รวม	2.56	0.678	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการทะเบียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขบัญชีรายชื่อตามทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตรงกับความจริง ($\bar{X}$ = 2.60) และการสำรวจและดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ($\bar{X}$ = 2.54) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านกิจการสาธารณประโยชน์

ด้านกิจการสาธารณประโยชน์	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจนในพื้นที่	2.75	0.827	มาก
2. ให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ราษฎร ผู้ประสบภัยต่างๆ ในพื้นที่	2.70	0.775	มาก
รวม	2.72	0.737	มาก

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจนในพื้นที่ ($\bar{X} = 2.75$) และให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ราษฎร ผู้ประสบภัยต่างๆ ในพื้นที่ ($\bar{X} = 2.70$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านคดีอาญา

ด้านคดีอาญา	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สื่อสารให้ประชาชนทราบข่าวว่ามีกรกระทำผิดกฎหมายและสงสัยว่าได้เกิดในหมู่บ้านให้เจ้าพนักงาน	2.55	0.831	มาก
2. ตรวจจับสิ่งของที่มีการกระทำผิดกฎหมาย	2.51	0.810	มาก
3. จับกุมผู้กระทำผิดหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่	2.49	0.848	น้อย
4. การให้ความร่วมมือช่วยเหลือตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน	2.59	0.754	มาก
รวม	2.53	0.706	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านคดีอาญาโดยรวมอยู่ในระดับมา ($\bar{X}$ = 2.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อการให้ความร่วมมือช่วยเหลือตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.59) และข้อจับกุมผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{X}$ = 2.49) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ

ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิด การตาย การย้าย ที่อยู่	2.74	0.781	มาก
2. แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหาร กองเกิน ไปขอขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	2.80	0.751	มาก
3. เป็นผู้รับรองความประพฤติ กรณีราษฎรขออนุญาตมี และใช้อาวุธ	2.56	0.756	มาก
4. สืบตรวจ จัดทำทะเบียนสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ สัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ	2.47	0.799	น้อย
5. แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับ การ ป้องกันสาธารณภัย	2.64	0.836	มาก
6. ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าใน เขตพื้นที่รับผิดชอบ	2.49	0.848	น้อย
7. ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับ การ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	2.47	0.832	น้อย
8. ป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	2.70	0.888	มาก
รวม	2.60	0.657	มาก

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อแจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขอขึ้นบัญชีทหารกองเกิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.80$) และข้อสำรวจ จัดทำทะเบียนสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะและป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ($\bar{X} = 2.47$) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ช่วยเหลือประชาชนจัดงานประเพณีประจำท้องถิ่น	2.92	0.734	มาก
2. ช่วยเหลือประชาชนในการจัดงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ	2.87	0.751	มาก
3. ช่วยเหลือนำประชาชนส่งโรงพยาบาล เมื่อประชาชนเจ็บป่วยกะทันหัน หรือได้รับอุบัติเหตุ	2.68	0.856	มาก
4. ช่วยเหลือให้คำแนะนำการติดต่อหน่วยงานราชการ	2.72	0.750	มาก
5. ช่วยเหลือให้ความรู้ในการประกอบอาชีพหลัก	2.52	0.804	มาก
6. ช่วยเหลือส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม	2.50	0.854	น้อย
รวม	2.70	0.658	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนดด้านบริหารทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การช่วยเหลือประชาชนจัดงานประเพณีประจำท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.92$) และการช่วยเหลือส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม ($\bar{X} = 2.50$) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.3 ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักนิติธรรม	2.69	0.664	มาก
2. หลักความโปร่งใส	2.71	0.664	มาก
3. หลักการมีส่วนร่วม	2.65	0.640	มาก
4. หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้	2.58	0.678	มาก
5. หลักความคุ้มค่า	2.53	0.718	มาก
6. หลักคุณธรรม	2.68	0.675	มาก
รวม	2.65	0.606	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า หลักความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.71$) รองลงมา คือ หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 2.69$) หลักคุณธรรม ($\bar{X} = 2.68$) หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 2.65$) หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 2.58$) และหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 2.53$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักนิติธรรม

ด้านหลักนิติธรรม	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ตรงไปตรงมา ต่อราษฎรอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ	2.69	0.746	มาก
2. การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด	2.73	0.705	มาก
3. ไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจตัวบุคคล	2.66	0.776	มาก
รวม	2.69	0.664	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.73) รองลงมา คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดตรงไปตรงมาต่อราษฎรอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 2.69) และไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือตามอำนาจตัวบุคคล ($\bar{X}$ = 2.66) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความโปร่งใส

ด้านหลักความโปร่งใส	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่างตรงไปตรงมา ชัดเจน	2.74	0.761	มาก
2. ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่างทันการณ์ ทันเวลา	2.76	0.778	มาก
3. การเปิดโอกาสให้แก่ราษฎรสอบถามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างเต็มใจและเปิดเผย	2.65	0.725	มาก
รวม	2.71	0.664	มาก

จากตารางที่ 4.23 พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่างทันการณ์ ทันเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.76) รองลงมา คือ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่างตรงไปตรงมา ชัดเจน ($\bar{X}$ = 2.74) และการเปิดโอกาสให้แก่ราษฎรสอบถามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างเต็มใจและเปิดเผย ($\bar{X}$ = 2.65) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักการมีส่วนร่วม

ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การเปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนรับรู้ ร่วมคิดและเสนอความคิดเห็นที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ	2.64	0.689	มาก
2. การเปิดโอกาสให้ราษฎรแสดงความคิดเห็น การลงประชามติ ประชาพิจารณ์	2.73	0.692	มาก
3. การเปิดโอกาสให้ราษฎรตรวจสอบและการร่วมรับผิดชอบต่อผลการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	2.59	0.805	มาก
รวม	2.65	0.640	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การเปิดโอกาสให้ราษฎรแสดงความคิดเห็น การลงประชามติ ประชาพิจารณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.73$) รองลงมา คือ การเปิดโอกาสให้ราษฎรมีส่วนรับรู้ร่วมคิดและเสนอความคิดเห็นที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ ($\bar{X} = 2.64$) และการเปิดโอกาสให้ราษฎรตรวจสอบและการร่วมรับผิดชอบต่อผลการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 2.59$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้

ด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของราษฎรและ กล้าที่ยอมรับผลจากการกระทำของตน	2.59	0.782	มาก
2. มีการสร้างกลไกหรือขั้นตอนการตรวจสอบได้	2.58	0.778	มาก
3. มีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้ราษฎร สามารถสอบถามข้อมูลได้สะดวกและชัดเจน	2.58	0.730	มาก
รวม	2.58	0.679	มาก

จากตารางที่ 4.25 พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตาม
หลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.58$)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การยอมรับความคิดเห็นที่
แตกต่างของราษฎรและกล้าที่ยอมรับผลจากการกระทำของตน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.59$) และมี
การกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้ราษฎรสามารถสอบถามข้อมูลได้สะดวกและชัดเจนและมี
การสร้างกลไกหรือขั้นตอนการตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 2.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความคุ้มค่า

ด้านหลักความคุ้มค่า	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ส่วนรวม	2.54	0.792	มาก
2. มีการรักษาและพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม	2.54	0.775	มาก
3. การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ราษฎร การใช้ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและประหยัด	2.53	0.793	มาก
รวม	2.53	0.718	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความคุ้มค่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อมีการรักษาและพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.54$) และการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ราษฎร การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและประหยัด ($\bar{X} = 2.53$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักคุณธรรม

ด้านหลักคุณธรรม	ระดับประสิทธิผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม	2.62	0.748	มาก
2. มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ไม่กระทำผิดกฎหมาย	2.75	0.820	มาก
3. เคารพในสิทธิของผู้อื่น	2.67	0.701	มาก
4. มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่	2.68	0.766	มาก
5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันและอดทน	2.66	0.827	มาก
6. ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด	2.70	0.867	มาก
รวม	2.68	0.675	มาก

จากตารางที่ 4.27 พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ไม่กระทำผิดกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.75$) รองลงมา คือ ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 2.70$) มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 2.68$) เคารพในสิทธิของผู้อื่น ($\bar{X} = 2.67$) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันและอดทน ($\bar{X} = 2.66$) และยึดมั่นในความถูกต้องดีงามตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม ($\bar{X} = 2.62$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของตำแหน่ง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) กรณีทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 2 กลุ่ม และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance = ANOVA) หรือทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างกันจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significance Difference : LSD) ซึ่งรายละเอียดแสดงตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4.28 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	2.54	0.580	1.775	0.77
หญิง	2.68	0.563		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.28 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.29 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3	6.900	2.300	7.663	0.000
ภายในกลุ่ม	219	65.726	0.300		
รวม	222	72.626			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.29 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ตามตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{X}$	18- 25 ปี	26 - 35 ปี	36 - 44 ปี	45 ปี ขึ้นไป
		2.83	2.63	2.58	2.29
18 - 25 ปี	2.83		0.204*	0.251*	0.541*
26 - 35 ปี	2.63				0.336*
36 - 44 ปี	2.58				0.289*
45 ปี ขึ้นไป	2.29				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.30 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่จำนวน 5 คู่ คือ อายุ 18 - 25 ปี กับ 26 - 35 ปี อายุ 18 - 25 ปี กับ 36 - 44 ปี อายุ 18 - 25 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป อายุ 26 - 35 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป และ อายุ 36 - 44 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคู่ที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด คือ อายุ 18 - 25 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป

ตารางที่ 4.31 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	5	2.754	0.551	1.711	0.133
ภายในกลุ่ม	217	69.872	0.322		
รวม	222	72.626			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.31 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.32 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4	8.260	2.065	6.994	0.000
ภายในกลุ่ม	218	64.366	0.295		
รวม	222	72.626			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.32 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ตามตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ข้าราชการ/ ลูกจ้างรัฐ	พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน เอกชน	เกษตรกร	อื่น ๆ
	$\bar{X}$ 2.83	2.97	2.54	2.47	3.04
ข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ	2.83		0.288*	0.352*	
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2.97			0.499*	
พนักงานเอกชน	2.54				-0.549*
เกษตรกร	2.47				-0.568*
อื่นๆ	3.04				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.33 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่จำนวน 5 คู่ คือ ข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ กับ พนักงานเอกชน ข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ กับ เกษตรกร พนักงานรัฐวิสาหกิจ กับ เกษตรกร พนักงานเอกชน กับ อาชีพอื่นๆ และ เกษตรกร กับ อาชีพอื่นๆ โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคู่ที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด คือ เกษตรกร กับอาชีพอื่นๆ

ตารางที่ 4.34 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3	11.901	3.967	14.307	0.000
ภายในกลุ่ม	219	60.724	0.277		
รวม	222	72.626			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.34 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ตามตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	น้อยกว่า 5,000 บาท	น้อยกว่า	5,001 –	10,001 –	15,001 บาท
		5,000 บาท	10,000 บาท	15,000 บาท	ขึ้นไป
$\bar{X}$	3.21	2.52	2.62	2.49	
น้อยกว่า 5,000 บาท	3.21		0.6903*	0.591*	0.723*
5,001 – 10,000 บาท	2.52				
10,001 – 15,000 บาท	2.62				
15,001 บาท ขึ้นไป	2.49				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.35 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่ จำนวน 3 คู่ คือ น้อยกว่า 5,000 บาท กับ 5,001 – 10,000 บาท น้อยกว่า 5,000 บาท กับ 10,001 – 15,000 บาท และน้อยกว่า 5,000 บาท กับ 15,001 บาท ขึ้นไป โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคู่ที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด คือ น้อยกว่า 5,000 บาท กับ 15,001 บาท ขึ้นไป

ตารางที่ 4.36 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3	0.232	0.077	0.234	0.873
ภายในกลุ่ม	219	72.394	0.331		
รวม	222	72.626			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.36 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.37 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเขตการปกครองที่อาศัยอยู่

เขตการปกครองที่อาศัยอยู่	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
องค์การบริหารส่วนตำบล	2.62	0.496	0.244	0.807
เทศบาลตำบล	2.64	0.608		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.37 เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเขตการปกครองที่อาศัยอยู่ พบว่าไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 จุดเด่นและจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ 4.38 จำนวนและร้อยละของจุดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

จุดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
1. การติดต่อสื่อสารได้สะดวก ทั้งรูปแบบเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ	91	19.6
2. การรับฟังและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน	95	20.5
3. มีความใกล้ชิดกับราษฎรในพื้นที่ จึงเข้าใจปัญหาและความ ต้องการของราษฎร	80	17.2
4. ราษฎรให้ความไว้วางใจเพราะเป็นคนในพื้นที่	120	25.9
5. มีความสามารถในการประสานงาน การทำหน้าที่เป็น ตัวกลางเชื่อมประสาน	78	16.8
รวม	464	100.0

จากตารางที่ 4.38 พบว่า จุดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ ราษฎรให้ความไว้วางใจเพราะเป็นคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 25.9 รองลงมา คือ การรับฟังและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 20.5 การติดต่อสื่อสารได้สะดวก ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 19.6 มีความใกล้ชิดกับราษฎรในพื้นที่ จึงเข้าใจปัญหาและความต้องการของราษฎร คิดเป็นร้อยละ 17.2 และมีความสามารถในการประสานงาน การทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสาน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.39 จำนวนและร้อยละของจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

จุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
1. การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ค่อนข้างช้า	109	27.2
2. มีความใกล้ชิดกับนักการเมืองระดับสูงหรือผู้มีอิทธิพล	54	13.5
3. รับฟังและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านอย่างไม่เป็น ธรรม	59	14.8

ตารางที่ 4.39 (ต่อ)

จุดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
4. การประชาสัมพันธ์ชี้แจงข่าวสารทางราชการให้ราษฎร รับทราบไม่ชัดเจนและทั่วถึง	80	20.0
5. สถานที่ติดต่อ วัน เวลาที่ทำงานไม่ชัดเจน	98	24.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.39 พบว่า จุดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ก่อนข้างเช้า คิดเป็นร้อยละ 27.2 รองลงมา คือ สถานที่ติดต่อ วัน เวลาที่ทำงานไม่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 24.5 การประชาสัมพันธ์ชี้แจงข่าวสารทางราชการให้ราษฎรรับทราบไม่ชัดเจนและทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 20.0 รับฟังและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านอย่างไม่เป็นธรรม คิดเป็นร้อยละ 14.8 และมีความใกล้ชิดกับนักการเมืองระดับสูงหรือผู้มีอิทธิพล คิดเป็นร้อยละ 13.5 ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

จากแบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบในเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ศึกษาได้ประมวลประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.40 จำนวนประเด็นปัญหาจากความคิดเห็นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประเด็น (ความคิดเห็น)	จำนวนความเห็น (ความถี่)
ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ยาวนาน จึงขาดความตั้งใจทำงาน	9
ขาดการติดต่อสื่อสารพบปะกับประชาชนเพื่อรับฟังและแก้ไข ปัญหาในท้องถิ่น	17
การปฏิบัติหน้าที่เอื้อประโยชน์กับพวกพ้องใกล้ชิด	16
รวม	42

จากตารางที่ 4.40 พบว่าปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านมีทั้งสิ้น 42 ความเห็น โดยประเด็น ขาดการติดต่อสื่อสารพบปะกับประชาชนเพื่อรับฟังปัญหาและแก้ไข ปัญหาในท้องถิ่น มีผู้แสดงความเห็นมากที่สุดจำนวน 17 ความเห็น

ตารางที่ 4.41 จำนวนประเด็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประเด็น (ความคิดเห็น)	จำนวนความเห็น (ความถี่)
ควรดูแลรักษาสิทธิหรือผลประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านให้ ทั่วถึง	11
ควรชี้แจงข่าวสารข้อเท็จจริงแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและชัดเจน	8
ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและตรวจสอบได้	7
ควรส่งเสริมอาชีพหลักและหาอาชีพเสริมให้กับประชาชน	9
รวม	35

จากตารางที่ 4.41 พบว่าข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีทั้งสิ้น 35 ความเห็น โดยประเด็น ควรดูแลรักษาสิทธิหรือผลประโยชน์ของประชาชนใน หมู่บ้านให้ทั่วถึง มีผู้แสดงความเห็นมากที่สุด จำนวน 11 ความเห็น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Servey Study) ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนที่สำคัญ ส่วนแรกเป็นการสรุปผลการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ส่วนถัดมาเป็นการนำเสนอผลการวิจัยมาอภิปรายผล ส่วนสุดท้ายการนำเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.1.3 เพื่อศึกษาจุดเด่นจุดด้อยและเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ ตัวแทนหมู่บ้าน จำนวน 499 หมู่บ้าน/คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 223 หมู่บ้าน/คน คำนวณมาจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (จากทะเบียนราษฎรจังหวัดชัยนาท พ.ศ. 2554)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดให้มีน้ำหนักเปรียบเทียบกัน เป็นการแบ่งตามมาตราส่วนประมาณค่าของการตีความหมายออกเป็น 4 ระดับ

โดยจัดรูปแบบที่เอื้อต่อการประเมินผล ให้มีความง่ายต่อผู้ตอบแบบสอบถามและการวิเคราะห์ผล มีค่าน้ำหนักเปรียบเทียบกัน 4 ระดับ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 6 ตอน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอบริการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ทดลองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (∞ - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .944

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามพร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยเริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 - 31 พฤษภาคม 2556 ได้รับแบบสอบถาม กลับคืนมาครบตามจำนวน 223 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขต จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ด้วยสถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที่ การวิเคราะห์ความ แปรปรวนทางเดียว การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุด การอภิปรายเชิง พรรณา

1.5 ผลการวิจัย

1.5.1 ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไป

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.6 มีอายุ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.8 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 35.4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.0 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10 ปี ขึ้น ไป คิดเป็นร้อยละ 69.1 และอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล คิดเป็นร้อยละ 65.9

1.5.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของ กำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มาจากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 223 ชุด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) โดยด้านกิจการสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.72$) และด้านคดีอาญามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1) *ประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) และตามกฎหมายอื่นๆ* ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านกิจการสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.72$) รองลงมา คือ ด้านบริการประชาชน ($\bar{X} = 2.71$) ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 2.68$) ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร ($\bar{X} = 2.65$) ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ($\bar{X} = 2.63$) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 2.61$) ด้านเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ ($\bar{X} = 2.60$) ด้านการส่งเสริมอาชีพ ($\bar{X} = 2.58$) ด้านการทะเบียน ($\bar{X} = 2.56$) และด้านคดีอาญา ($\bar{X} = 2.53$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

ด้านการปกครอง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตนถูกต้องเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย ($\bar{X} = 2.73$) และ ทำหน้าที่จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.61$)

ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.61$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด กำหนดวิธีการแจ้งข่าวจากราษฎร หรือเครือข่ายการข่าวในพื้นที่ที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 2.70$) และ ข้อดูแลการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.53$)

ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.63$) ดูแลและประชาสัมพันธ์ให้ทราบช่องทางรับเรื่องราวร้องทุกข์แก่ราษฎรในหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.68$) และดูแลและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีความ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.58$)

ด้านการส่งเสริมอาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการส่งเสริมอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.58$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การดูแลสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 2.62$) และเอาใจใส่เพื่อแสวงหาช่องทางเพื่อให้ราษฎรได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.54$)

ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จัดให้มีการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดที่เป็นอันตรายต่อคน พืช และสัตว์เลี้ยง ($\bar{X} = 2.72$) และนำปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎรแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.60$)

ด้านบริการประชาชน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านบริการประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.71$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการไปติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.75$) และการอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการรับบริการจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกหน่วยให้บริการแก่ราษฎรในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.67$)

ด้านการทะเบียน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านการทะเบียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.56$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขบัญชีรายชื่อตามทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตรงกับความจริง ($\bar{X} = 2.60$) และการสำรวจและดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.54$)

ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจนในพื้นที่ ($\bar{X} = 2.75$) และให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ราษฎร ผู้ประสบภัยต่างๆ ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.70$)

ด้านคดีอาญา กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านคดีอาญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.53$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การให้ความร่วมมือช่วยเหลือตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้า

พนักงาน ($\bar{X} = 2.59$) และจับกุมผู้กระทำผิดหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่
มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.49$)

ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น
ว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้านที่เกี่ยวกับ
อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.60$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แจ้งให้ผู้มี
อายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขอขึ้นบัญชีทหารกองเกิน ($\bar{X} = 2.80$) และสำรวจ
จัดทำทะเบียนสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะและป้องกันและ
ปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.47$)

2) ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านด้านบริหารทั่วไป

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านด้านบริการทั่วไป
ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนด ด้าน
บริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.70$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ช่วยเหลือประชาชนจัดงาน
ประเพณีประจำท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.92$) และช่วยเหลือส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด ($\bar{X} = 2.50$)

3) ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 2.71$) และหลักความ
คุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

ด้านหลักนิติธรรม ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.69$) ข้อมี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 2.73$) และไม่ใช่อำนาจตาม
อำเภอใจ หรือตามอำนาจตัวบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.66$) ด้านหลักความโปร่งใส

ด้านหลักความโปร่งใส ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.71$) ข้อมี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่างทันการณั้ ทันเวลา ($\bar{X} = 2.76$) และ
การเปิดโอกาสให้แกราษฎรสอบถามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างเต็มใจและเปิดเผย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
($\bar{X} = 2.65$)

ด้านหลักการมีส่วนร่วม ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$)
ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การเปิดโอกาสให้ราษฎรแสดงความคิดเห็น การลงประชามติ ประชาพิจารณ์

($\bar{X} = 2.73$) และการเปิดโอกาสให้ราษฎรตรวจสอบและการร่วมรับผิดชอบต่อผลการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.59$)

ด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.58$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของราษฎรและกล้าที่ยอมรับผลจากการกระทำของตน ($\bar{X} = 2.59$) และมีการสร้างกลไกหรือขั้นตอนการตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.58$)

ด้านหลักความคุ้มค่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.53$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีการรักษาและพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 2.54$) และการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ราษฎร การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและประหยัด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.53$)

ด้านหลักคุณธรรม ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ไม่กระทำผิดกฎหมาย ($\bar{X} = 2.75$) และยึดมั่นในความถูกต้องดีงามตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.62$)

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อายุ เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่ จำนวน 5 คู่ คือ อายุ 18 – 25 ปี กับ 26 – 35 ปี อายุ 18 – 25 ปี กับ 36 – 44 ปี อายุ 18 – 25 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป อายุ 26 – 35 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป และ อายุ 36 – 44 ปี กับ 45 ปี ขึ้นไป

การศึกษา เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อาชีพ เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่ จำนวน 5 คู่ คือ ข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ กับ พนักงานเอกชน ข้าราชการ/ลูกจ้างรัฐ กับ เกษตรกร พนักงานรัฐวิสาหกิจ กับ เกษตรกร พนักงานเอกชน กับ อาชีพอื่นๆ และ เกษตรกร กับ อาชีพอื่นๆ โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคู่ที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด คือ เกษตรกร กับ อาชีพอื่นๆ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการหาความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD

ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่ จำนวน 3 คู่ คือน้อยกว่า 5,000 บาท กับ 5,001 – 10,000 บาท น้อยกว่า 5,000 บาท กับ 10,001 – 15,000 บาท และน้อยกว่า 5,000 บาท กับ 15,001 บาท ขึ้นไป

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่า ผู้ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เขตการปกครองที่อาศัยอยู่ เมื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามเขตการปกครองที่อาศัยอยู่ พบว่า ผู้ที่อยู่ในเขตการปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อศึกษาจุดเด่นจุดด้อยและเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

จุดเด่นพบว่า จุดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ ราษฎรให้ความไว้วางใจเพราะเป็นคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 25.9 รองลงมาคือ การรับฟังและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในพื้นที่ตำบลหมู่บ้าน ร้อยละ 20.5

จุดด้อยพบว่า จุดด้อยในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ค่อนข้างช้า คิดเป็นร้อยละ 27.2 รองลงมาคือ สถานที่ติดต่อ วัน เวลาที่ทำงานไม่ชัดเจน ร้อยละ 24.5

ผลการวิจัย จากแบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบในเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ศึกษาได้ประมวลประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 42 ความเห็น ความเห็นมากที่สุดได้แก่ ขาดการติดต่อสื่อสารพบปะกับประชาชนเพื่อรับฟังและแก้ไขปัญหาในท้องที่ จำนวน 17 ความเห็น

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 35 ความเห็น ความเห็นมากที่สุดได้แก่ ควรดูแลรักษาสิทธิหรือผลประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านให้ทั่วถึง จำนวน 11 ความเห็น

2. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ด้านการให้บริการทั่วไป และประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล จุดเด่นและจุดด้อยและข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่

ผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายกำหนดหรือตามพ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (และแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน) สามารถจำแนกได้ 10 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านอำนวยความสะดวกด้านส่งเสริมอาชีพของราษฎร ด้านการดูแลทุกข์ภัยแก่ราษฎร ด้านบริการประชาชน ด้านการทะเบียน ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ด้านคดีอาญา ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับมากทุกๆ ด้าน

ผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยมากทุกๆ ด้าน น่าจะเป็นเพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนเพราะเป็นคนพื้นที่ ประชาชนให้ความไว้วางใจ ซึ่งเป็นไปตามที่โลกิน พลกุล (2547) ได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านว่า แม้ในปัจจุบันรัฐบาลจะมีนโยบายในการกระจายอำนาจที่ทำให้ทุกพื้นที่เป็นพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นที่ทับซ้อนกันกับพื้นที่ของตำบล หมู่บ้าน แต่บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมาก

ที่สุด โดยทำหน้าที่รับผิดชอบภารกิจตามนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติในระดับตำบล หมู่บ้าน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ คงศักดิ์ วันทนา (2548) ที่ได้เสนอข้อคิดเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับความไว้วางใจอย่างสูงจากประชาชน ให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าราษฎรในตำบล หมู่บ้าน ในการติดต่อกับทางราชการ และช่วยเหลือ ปกป้อง ค้ำครองให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2545) ซึ่งได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำที่ราษฎรไว้วางใจเป็นหัวหน้าเพื่อเป็นที่พึ่งพิงแก่ราษฎรได้ยามเดือดร้อน เป็นผู้ทำงานด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของราษฎร และเป็นตัวแทนของราษฎรและส่วนราชการต่างๆ ทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ ประชาชน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายกำหนดหรือตามพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (และแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน) โดยเปรียบเทียบเป็นรายด้านทำให้ทราบว่า ด้านคดีอาญา ด้านการทะเบียน ด้านการส่งเสริมอาชีพ ทั้ง 3 ด้านมีระดับการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งบ่งชี้ว่าควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 3 ด้านให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางดำเนินการของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย (2548) ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยส่วนรวมด้วยการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้เป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพให้การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯ เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธา และเป็นที่พึ่งของประชาชน โดยให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาความสามารถด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่

การให้ความสำคัญกับความสามารถ ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยยังสอดคล้องกับสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2541) ที่ได้เสนอแนะว่าในอนาคตบทบาท ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยจะมีความสำคัญที่สุดในบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีข้อเสนอเชิงปฏิบัติว่า จะต้องมีการทบทวนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอนาคตต้องเน้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

2.2 จุดเด่นจุดด้อยในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดชัยนาท

จุดเด่นในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ ราษฎรให้ความไว้วางใจ เพราะเป็นคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 25.9 รองลงมา คือ การรับฟังและแก้ไขปัญหามือถือในพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 20.5 การติดต่อสื่อสารได้สะดวก ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็น

ทางการ คิดเป็นร้อยละ 19.6 สรุปว่าจุดเด่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นคนในพื้นที่หรือเป็นคนที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดคุ้นเคยทำให้ประชาชนกล้าที่จะพูดคุยปรึกษาขอคำแนะนำ การที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านรับฟังปัญหาที่คล้ายกับแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในเบื้องต้น และการที่จะเข้าไปพบปะเพื่อแจ้งปัญหาหรือขอคำแนะนำประชาชนสามารถเข้าไปพบได้ในรูปแบบที่ไม่จำเป็นต้องเป็นทางการจึงทำให้ประชาชนสามารถพูดคุยซักถามได้อย่างเป็นกันเอง

จากผลการวิจัยจุดเด่น สอดคล้องกับประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2545) ซึ่งได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำที่ราษฎรไว้วางใจเป็นหัวหน้าเพื่อเป็นที่พึ่งพิงแก่ราษฎรได้ยามเดือดร้อน เป็นผู้ที่ทำงานด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของราษฎร และเป็นตัวแทนของราษฎรและส่วนราชการต่างๆ ทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ ประชาชน

นอกจากนั้นยังสอดคล้อง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2545:89) อธิบายว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นผู้มืบทบาทสำคัญที่จะสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตน และเป็นตำแหน่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราษฎร ย่อมทราบว่าราษฎรในท้องถิ่นของตนมีความประสงค์สิ่งใดควรดำเนินการปกครองหรือบำรุงส่งเสริมอาชีพด้วยวิธีใด ราษฎรในหมู่บ้านตำบลของตนจึงจะบังเกิดความสุข

จุดด้อยในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน คือ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ค่อนข้างช้า คิดเป็นร้อยละ 27.2 รองลงมา คือ สถานที่ติดต่อ วัน เวลาที่ทำงานไม่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 24.5 การประชาสัมพันธ์ชี้แจงข่าวสารทางราชการให้ราษฎรรับทราบไม่ชัดเจนและทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 20.0 สรุปว่าจุดด้อยของกำนันและผู้ใหญ่บ้านคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ได้อย่างรวดเร็วทันเพราะกำนันและผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ ที่เน้นทางด้านกรปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยมากกว่าด้านอื่นๆ ถึงแม้ว่าประชาชนสามารถติดต่อสื่อสารได้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเวลาใดก็ได้ แต่ก็พบว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านกับประชาชนยังคงเป็นปัญหาอยู่เนื่องจากบางครั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านไปทำธุระที่ต่างถิ่น ช่วงเวลานั้นประชาชนมีปัญหาเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือหรือมีข่าวสารด่วนจากทางราชการมาแต่ประชาชนทราบจากตำบลหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งประชาชนอาจมีข้อสงสัยต้องการทราบรายละเอียดจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านของตน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

3.1.1 ผลการศึกษาด้านการปกครอง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทำหน้าที่จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ควรมีการสร้างกระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวัฒนธรรมในการทำงานแก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.2 ผลการศึกษาด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดูแลการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน ควรมีการกำหนดมาตรการดูแลการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน โดยระดับผู้บังคับบัญชาทุกระดับ ต้องหมั่นตรวจตราสอดส่องและให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3.1.3 ผลการศึกษาด้านอำนวยความสะดวก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดูแลและจัดให้มีการใกล้เคียงข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีความ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.4 ผลการศึกษาด้านการส่งเสริมอาชีพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เอาใจใส่เพื่อแสวงหาช่องทาง เพื่อให้ราษฎรได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต ควรส่งเสริมให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาอาชีพเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ในการประกอบอาชีพและมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

3.1.5 ผลการศึกษาด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นำปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎรแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมความรู้และทักษะการสื่อสาร เพื่อให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือทำความเข้าใจต่อหน่วยงานราชการและประชาชนเข้าใจตรงกัน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.6 ผลการศึกษาด้านบริการประชาชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการรับบริการจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกหน่วยให้บริการแก่ราษฎรในพื้นที่ ควรส่งเสริมความรู้และทักษะการสื่อสาร เพื่อให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติงาน หรือทำความเข้าใจต่อหน่วยงานราชการและประชาชนเข้าใจตรงกัน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3.1.7 ผลการศึกษาด้านการทะเบียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การสำรวจและดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3.1.8 ผลการศึกษาด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ราษฎรผู้ประสบภัยต่างๆ ในพื้นที่ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3.1.9 ผลการศึกษาด้านคดีอาญา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จับกุมผู้กระทำผิดหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.10 ผลการศึกษาด้านเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้านเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

3.1.11 ผลการศึกษาด้านบริหารทั่วไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ช่วยเหลือส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม ควรส่งเสริมให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาอาชีพเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ในการประกอบอาชีพและมีความเป็นอยู่ที่ดี เพื่อความมั่นคงของชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

3.1.12 ผลการศึกษาด้านหลักนิติธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจตัวบุคคล ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.13 ผลการศึกษาด้านหลักความโปร่งใส ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การเปิดโอกาสให้ราษฎรสอบถามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างเต็มใจและเปิดเผย ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.14 ผลการศึกษาด้านหลักการมีส่วนร่วม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การเปิดโอกาสให้ราษฎรตรวจสอบและการร่วมรับผิดชอบต่อผลการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.15 ผลการศึกษาด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีการสร้างกลไกหรือขั้นตอนการตรวจสอบได้ ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่กำนันและ

ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลัก
 ธรรมาภิบาล

3.1.16 ผลการศึกษาด้านหลักความคุ้มค่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การให้ความรู้ความ
 เข้าใจแก่ราษฎร การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและประหยัด ควรส่งเสริม
 คุณธรรม จริยธรรมแก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการ
 บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและหลักธรรมาภิบาล

3.1.17 ผลการศึกษาด้านหลักคุณธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ยึดมั่นในความ
 ถูกต้องจึงตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่กำนัน
 และผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและ
 หลักธรรมาภิบาล

3.1.18 จุดเด่น จุดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ข้อที่มีค่าร้อยละ
 ต่ำสุด คือ มีความสามารถในการประสานงาน การทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่าง
 ราชการกับประชาชน ควรส่งเสริมให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจทักษะการสื่อสาร
 การให้บริการ เพื่อให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถสื่อสารได้ชัดเจน ทำให้ประชาชนและราชการ
 มีความเข้าใจตรงกัน

3.1.19 จุดด้อย จุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ข้อที่มีค่าร้อยละ
 สูงสุด คือ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ค่อนข้างช้า ควรส่งเสริมให้กำนันและ
 ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความเข้าใจการแก้ปัญหา โดยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติหน้าที่และ
 ขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถแก้ปัญหาและชี้แจงขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 ให้ประชาชนเข้าใจ ตามแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรมการปกครอง
 กระทรวงมหาดไทย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษา เรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านใน
 อนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน
 ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

3.2.2 ควรมีการศึกษา เรื่องความต้องการของประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของ
 กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

3.2.3 ควรมีการศึกษา เรื่องปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน
 และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อปรับปรุงบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2545) *คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อาสาศึกษาคินแดน
- กัญจุกา โรจนหัสตินททร์ (2552) “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของคณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- คงศักดิ์ วันทนา (2548) “สารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เนื่องในวัน กำนันผู้ใหญ่บ้าน
ประจำปี 2548” ม.ป.ท.
- เฉลิมพงษ์ มีสมนัย (2547) “วารสารการจัดการสมัยใหม่” ปีที่ 2 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- ชมนานฎ พันธุ์ศุภผล (2551) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพการบริการ
ประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ฐิทธิพงษ์ พงษ์ไชย (2541) “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่
พ.ศ. 2457 กับตาม พ.ร.บ. สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์ สาขาวิชา)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธ์ (2549) “แนวคิดทฤษฎีและหลักการทางรัฐประศาสนศาสตร์ ใน การ
ให้บริการสาธารณะ” หน่วยที่ 5 นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____ (2547) “การศึกษานโยบายสาธารณะของไทย : กรณีศึกษานโยบายการ
บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ” หน่วยที่ 8 หน้าที่ 445-447 นนทบุรี สาขาวิชา
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นิจ ไพโรจน์ (2542) “การเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นันทพร รัฐถาวร (2543) “การพัฒนาคุณภาพการบริการของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542) *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์วิญญูชน
- บุญธรรม เลิศสุขีเกษม (2543) *คู่มือเตรียมสอบปลัดอำเภอ* พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร
บพิธการพิมพ์
- บุญเต็ม เรณูมาศ (2539) “การกำหนดนโยบายในการเมืองไทย : ศึกษากรณีการแก้ไขวาระ
การดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
(รัฐศาสตร์ สาขาวิชาหรือคณะ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2545) “สารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เนื่องในวัน
ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2545” ม.ป.ท.
- ประยูร กาญจนกุล (2549) *คำอธิบายกฎหมายปกครอง* พิมพ์ครั้งที่ 4 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร
- ปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ (2548) “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน :
ศึกษา เฉพาะกรณี อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พิทยา บวรวัฒนา (2547) “แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ สหรัฐอเมริกา 1” ใน
แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน้า 3 88-145 นนทบุรี สาขาวิชา
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- โกคิน พลกุล (2547) “สารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เนื่องในวัน
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2547” ม.ป.ท.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549) “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารองค์กรภาครัฐ” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารองค์กรภาครัฐ หน่วยที่ 1 หน้า 1-7 นนทบุรี
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เรืองอุไร ช่างชู (2540) “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษา
เฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- วชิรวัชร งามละม่อม (2556) “แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล” นักวิจัยสถาบัน TRDM
ออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 1 เดือน ตุลาคม 2556 จาก <http://www.trdm.co.th>
- วันชัย มีชาติ (2550) “การประเมินประสิทธิผลองค์กร” นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 15 หน้า 15-51
- ศุภชัย ขาวประภาส (2545) “นโยบายสาธารณะ” โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร

- สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย (2551) *คุณธรรมคนมหาดไทย*
กรุงเทพมหานคร บพิธการพิมพ์
- สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย (2541) “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสม
ในอนาคต” กรุงเทพมหานคร บพิธการพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักนายกรัฐมนตรี (2544) คู่มือการสร้างระบบ
บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ
สร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ (2539) “รายงานการวิจัย เรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน”
เสนอต่อคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร บพิธการพิมพ์
- สมยศ นาวิการ (2538) *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ พิมพ์ครั้งที่ 2*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ผู้จัดการ
- สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์ (2539) “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบ
กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุเทพ เชาวลิต (2548) *นักบริหารทันสมัย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เสมาธรรม
- อรุณ กอเข้ม (2551) “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
เขตอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อร่าม ศิริพันธ์ (2551:24) “การเพิ่มประสิทธิผลองค์กร” สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
อย. รายงานการวิจัย กรุงเทพมหานคร
- อุทัย หิรัญโต (2519) *สังคมวิทยา* โอเดียนสโตร์ กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบสอบถามเรื่อง “ประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่ในจังหวัดชัยนาท”
เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ท่านได้รับนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่ในจังหวัดชัยนาท” จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ในเขตจังหวัดชัยนาท เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับจัดทำวิทยานิพนธ์

คำตอบของท่าน ผู้ศึกษาวิจัย นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น จะไม่นำไปเผยแพร่ ณ ที่ใด ขอให้ท่านโปรดตอบคำถามตามจริง ที่ท่านคิดว่าตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

คำอธิบายในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 6 ตอน
  - ตอนที่ 1 คำถามในข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 คำถามในเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบปฏิบัติ
  - ตอนที่ 3 คำถามในเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านบริหารทั่วไป
  - ตอนที่ 4 คำถามในเรื่อง จุดเด่นและจุดด้อย การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
  - ตอนที่ 5 คำถามในเรื่อง การยอมรับและความจำเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
  - ตอนที่ 6 คำถามปัญหาและข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. ในการตอบคำถาม ตอนที่ 1 – 5 เมื่อได้อ่านคำถามแล้ว ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือในช่องตารางที่กำหนด

ในการตอบคำถาม ตอนที่ 5 ให้ท่านเขียนคำตอบแสดงความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในพื้นที่ว่างที่กำหนด

ขอแสดงความนับถือ และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายธนภัทร เอี่ยมรอด รหัสนักศึกษา 2533005100

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

แบบสอบถาม เรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตจังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่กำหนด

- เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
 อายุ ( ) 18-25 ( ) 26-35
 ( ) 36-44 ( ) 45 ปีขึ้นไป
 การศึกษา ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
 ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ( ) อนุปริญญา/ปวส.
 ( )ปริญญาตรี ( ) อื่นๆ ระบุ.....

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

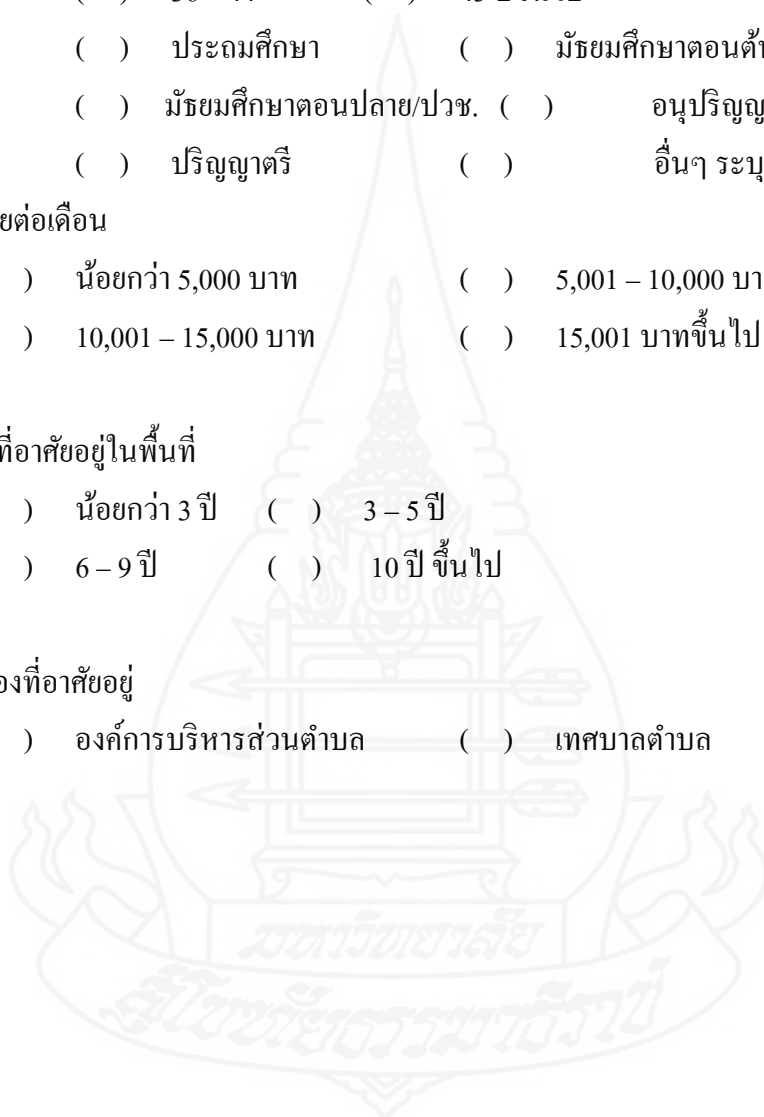
- ( ) น้อยกว่า 5,000 บาท ( ) 5,001 - 10,000 บาท
 ( ) 10,001 - 15,000 บาท ( ) 15,001 บาทขึ้นไป

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

- ( ) น้อยกว่า 3 ปี ( ) 3-5 ปี
 ( ) 6-9 ปี ( ) 10 ปีขึ้นไป

เขตปกครองที่อาศัยอยู่

- ( ) องค์การบริหารส่วนตำบล ( ) เทศบาลตำบล

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านตามกฎหมายกำหนด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางที่กำหนดตามความคิดเห็นของท่าน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายกำหนด	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการปกครอง				
1.1 ทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความสามัคคีสมานฉันท์				
1.2 การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตนถูกต้องเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย				
1.3 การกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี				
1.4 ทำการอบรมชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ ความเข้าใจข้อราชการ กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ				
1.5 ทำหน้าที่จัดให้มีการประชุมราษฎร และคณะกรรมการหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง				
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย				
2.1 ดูแลการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน				
2.2 จัดตั้งกลไกหรือขั้นตอนการแจ้งข่าวจากราษฎร หรือเครือข่ายการข่าวในพื้นที่ ที่อาศัยอยู่				
2.3 ดูแลป้องกันระงับเหตุร้ายต่างๆ				
3. ด้านอำนวยความสะดวก				
3.1 ดูแลและประชาสัมพันธ์ให้ทราบช่องทางรับเรื่องราวร้องทุกข์แก่ราษฎรในหมู่บ้าน				
3.2 ดูแลและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีความ				
4. ด้านการส่งเสริมอาชีพ				
4.1 เอาใจใส่เพื่อแสวงหาช่องทางเพื่อให้ราษฎรได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต				
4.2 ดูแลรักษาคู่ครองป้องกันที่ดินสาธารณะ				

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายกำหนด	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
4.3 การดูแลสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน				
5. ด้านการป้องกันดูแลทุกข์ภัยของราษฎร				
5.1 นำปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของราษฎรแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				
5.2 จัดให้มีการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาด ที่เป็นอันตรายต่อคน พืช และสัตว์เลี้ยง				
6. ด้านบริการประชาชน				
6.1 ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ในการไปติดต่อขอรับบริการจากส่วนราชการหน่วยงานของรัฐหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
6.2 การอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการรับบริการ จากส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกหน่วยให้บริการแก่ราษฎรในพื้นที่				
7. ด้านการทะเบียน				
7.1 การสำรวจและดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์				
7.2 ดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขบัญชีรายชื่อตามทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตรงกับความจริง				
8. ด้านกิจการสาธารณประโยชน์				
8.1 ให้ความช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจน ในพื้นที่				
8.2 ให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ราษฎร ผู้ประสบภัยต่างๆ ในพื้นที่				
9. ด้านคดีอาญา				
9.1 สื่อสารให้ประชาชนทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย และสงสัยว่าได้เกิดในหมู่บ้านให้เจ้าพนักงานทราบ				

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายกำหนด	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
9.2 ตรวจสอบสิ่งของที่มีการกระทำผิดกฎหมาย				
9.3 จับกุมผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่				
9.4 การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน				
10. ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ				
10.1 เป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่				
10.2 แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขอขึ้นบัญชีทหารกองเกิน				
10.3 เป็นผู้รับรองความประพฤติ กรณีราษฎรขออนุญาตมีและใช้อาวุธ				
10.4 ดำรง จัดทำทะเบียนสัตว์ ที่ยังไม่ได้ทำตัว รูปพรรณ สัตว์ ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหะ				
10.5 แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย				
10.6 ป้องกันและปราบปรามการ ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ				
10.7 ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า				
10.8 ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด				

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบริหารทั่วไป โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางที่กำหนดตามความคิดเห็นของท่าน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการบริการอื่นๆ	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ช่วยเหลือประชาชนจัดงานประเพณีประจำท้องถิ่น				
2. ช่วยเหลือประชาชนในการจัดงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงานงานบวช ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ				
3. ช่วยเหลือนำประชาชนส่งโรงพยาบาล เมื่อประชาชนเจ็บป่วยกะทันหัน หรือ ได้รับอุบัติเหตุ				
4. ช่วยเหลือให้คำแนะนำ การติดต่อหน่วยงานราชการ				
5. ช่วยเหลือให้ความรู้ในการประกอบอาชีพหลัก				
6. ช่วยเหลือส่งเสริม ให้ประชาชนมีอาชีพเสริม				

ส่วนที่ 4 จุดเด่นและจุดด้อยการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ( ) ที่กำหนด

จุดเด่น

- ( ) การติดต่อสื่อสารได้สะดวก ทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- ( ) การรับฟังและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน
- ( ) มีความใกล้ชิดกับราษฎรในพื้นที่จึงเข้าใจปัญหาและความต้องการของราษฎร
- ( ) ราษฎรให้ความไว้วางใจเพราะเป็นคนในพื้นที่
- ( ) ความสามารถในการประสานงาน การทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่างราชการกับประชาชน

จุดด้อย

- ( ) การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ก่อนข้างช้า
- ( ) มีความใกล้ชิดกับนักการเมืองระดับสูงหรือผู้มีอิทธิพล
- ( ) การรับฟังและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านอย่างไม่เป็นธรรม
- ( ) การประชาสัมพันธ์ชี้แจงข่าวสารทางราชการให้ราษฎรรับทราบไม่ชัดเจนและทั่วถึง
- ( ) สถานที่ติดต่อ วัน เวลาที่ทำงาน ไม่ชัดเจน

ตอนที่ 5 ระดับการยอมรับและความจำเป็นของตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักการบริหาร
กิจการบ้านเมืองที่ดี ธรรมนูญตำบล โปรดท่าเรือธงชัย ✓ ลงในตารางที่กำหนด

การปฏิบัติตามหลักธรรมนูญ	มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด
1. หลักนิติธรรม				
1.1 การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ อย่างเคร่งครัด ตรงไปตรงมาต่อราษฎรอย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ				
1.2 การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ อย่างเคร่งครัด				
1.3 ไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ หรือตามอำนาจตัวบุคคล				
2. หลักความโปร่งใส				
2.1 ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่าง ตรงไปตรงมา ชัดเจน				
2.2 ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับราษฎรทราบอย่าง ทัน การณ์ทันเวลา				
2.3 การเปิดโอกาสให้แก่ราษฎรสอบถามข้อมูลหรือ ข้อเท็จจริง อย่างเต็มใจและเปิดเผย				
3. หลักการมีส่วนร่วม				
3.1 การเปิดโอกาสให้ราษฎร มีส่วนรับรู้ ร่วมคิดและเสนอ ความเห็นที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ				
3.2 การเปิดโอกาสให้ราษฎร แสดงความคิดเห็น การลง ประชามติ ประชาพิจารณ์				
3.3 การเปิดโอกาสให้ราษฎร ตรวจสอบและการร่วม รับผิดชอบต่อผลการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่				
4. หลักการรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้				
4.1 การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของราษฎรและกล้า ที่ยอมรับผลจากการกระทำของตน				
4.2 มีการสร้างกลไกหรือขั้นตอนการการตรวจสอบได้				
4.3 มีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้ราษฎร สามารถสอบถามข้อมูลได้สะดวกและชัดเจน				

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล	มาก ที่สุด	มาก	น้อย	น้อย ที่สุด
5. หลักความคุ้มค่า				
5.1 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม				
5.2 มีการ รักษาและพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม				
5.3 การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ราษฎร การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและประหยัด				
6. หลักคุณธรรม				
6.1 ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามตามจารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม				
6.2 มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ไม่กระทำผิดกฎหมาย				
6.3 เคารพในสิทธิของผู้อื่น				
6.4 มีความซื่อสัตย์สุจริต ในการปฏิบัติหน้าที่				
6.5 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยัน และอดทน				
6.6 ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัย อย่างเคร่งครัด				

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

.....

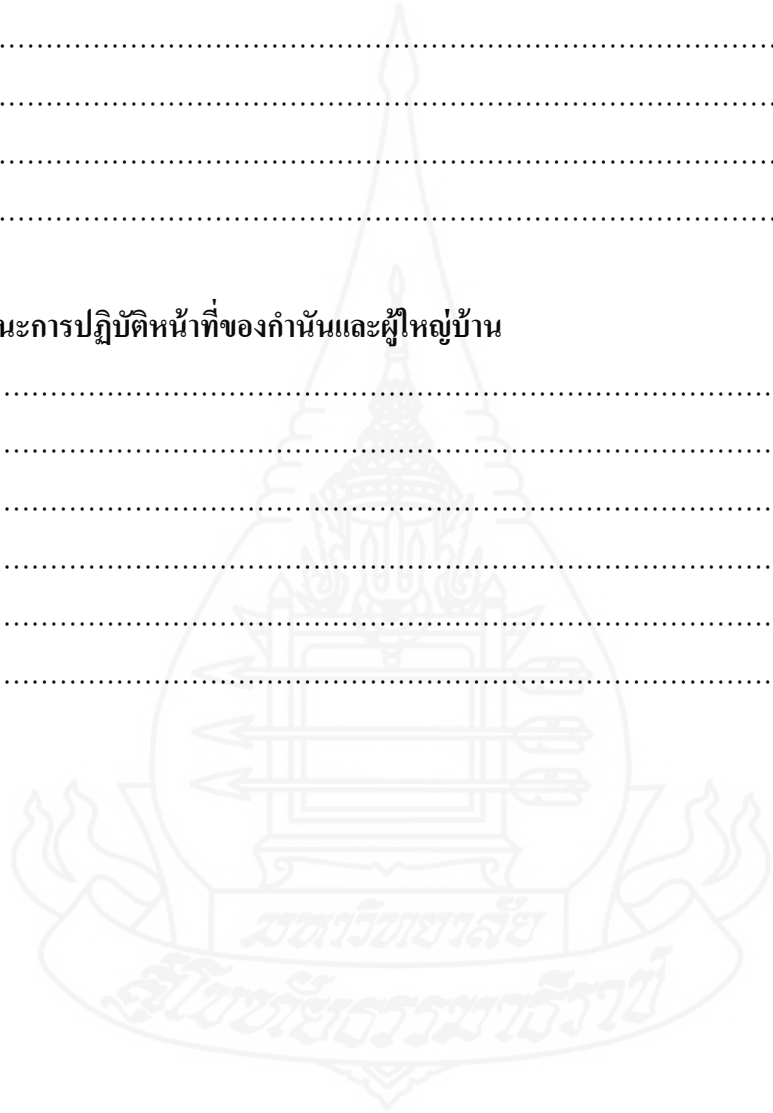
.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายธนภัทร เอี่ยมมรอด
วัน เดือน ปีเกิด	14 พฤศจิกายน 2520
สถานที่เกิด	อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	บริษัท เอก – ชัย ดิสทริบิวชั่น จำกัด
ตำแหน่ง	Operation Team Manager

